

DESCRIPTIONIS
 INDIAE OCCIDENTALIS,
 LIBER QUARTUS.
 FLORIDA.

10

CAP. I.

Floridæ provinciarum prima inventio, seu expeditio
 Joannis Poncii Legionensis.

20

IRGINIAE quam superiori libro absolvimus, contigua est Florida, vastissima provincia; in qua quidem lustranda atque colenda primum Hispanorum, deinde & Gallorum labor atque industria enituit; verum utrique tam levem nobis, præterquam juxta littora, & tam confusam maxime in mediterraneis, cognitionem reliquerunt, ut præter institutum hic historiam rerum gestarum & itineraria præmittere satius existimaverim: in quibus, quantum ad Hispanos attinet, Antonii Herrerae potissimum decadas sequar.

Ioannes Poncius Legionensis novas terras aperire fatagens, cum tribus navibus, quas viris, com meatu, atque omnibus necessariis abunde instruxerat, tertio Martii anni 1492 solvit è portu *S. Germani* in insula *S. Ioannis de porto rico*, & *Aguadam* primo stringens, inde in altum proVectus est, iter
 30 flectendo versus Corum, & octavo demum ejusdem mensis, vada quæ *los baixos de Babueca* vocant declinans, Insulam *de Vejo*, duobus & viginti gradibus & triginta scrupulis ab æquatore versus Arctum sitam tenuit, proximoque die sub *Lucayarum* insularum una, quam dicunt *Chaicos*, anchoras fixit, & paulo post sub *Yagune*, viginti & quatuor gradibus ab æquatore, (ut ab ipsius naucleris tum notatum invenio) deinceps *Amaguayam* & *Manequam* prætervectus, attigit *Guanibanem* (quam insulam *Columbus* primum visam *S. Salvatoris* nomine insigniverat) & vigesimo septimo ejusdem mensis, insula hætenus incognita post tergum relicta; tertio Aprilis rursus terram est conspicatus, triginta gradibus & octo scrupulis ab Æquatore versus Arctum, & oram illius deinceps legit, portum idoneum pervestigans. Porro hanc terram
 40 Insulam esse suspicatus, FLORIDÆ nomen illi imposuit, vel à vernanti & amœna terræ facie, vel ut alii prodiderunt, à die quo hanc primum viderat, qui Hispanis & Gallis *Pasca floridum*, Romanis *Dominica in Ramis palmarum* vulgo appellatur. Atque hic jactis sub littore anchoris in terram descenderunt, partim ut incolas investigarent, potissimum autem ut illam sibi habendam possidendamque consuetis ceremoniis vendicarent.

Octavo deinde ejusdem mensis, velis explicatis versus Africum navigarunt, & littora radentes, quum barbaros & illorum tuguriola (quæ *Bobios* vocant,) conspicarentur, rursus anchoras jecerunt; postero vero die paulum à littore in altum proVecti, tantum pelagi refluentis æstum sunt experti, ut navigia plenis velis & secundo
 50 vento impulsas remoraretur, atque ægre in anchoris consistere pateretur. Quumque Hispani ab indigenis invitati, in terram exscendissent, barbari primò cymbam subducere, remos atque armamenta rapere cæperunt, Hispanis nihil contra molientibus, ne ultro gentem irritarent; verum quum illi unum è militibus clava lignea ita afflixissent, ut pro mortuo haberetur, ad arma utrimque ventum, duoque Hispani vulnerati, prælium nox superveniens diremit. Hinc ad vicinum flumen aquandi atque lignandi gratia profecti, è sexaginta barbaris qui illos aliquandiu prohibere nitentur

rebantur, unum interceperunt ut illo ductore atque interprete deinceps uterentur; Hic crucem lapideam cum inscriptione ad ripam fluminis posuerunt, à qua nomen eidem hæcenus mansit *Rio de la Cruz*. Octavo autem May, promontorium Floridae, quod *de Corrientes* vocarunt, octo & viginti gradibus & quindecim scrupulis ab Æquatore versus Arctum, prætervecti, pone illud anchoras jecerunt, haud procul ab *Abaioa* pago: Atque inde rursus moventes versus Austrum, primo duas insulas obvias habuerunt, (quarum uni *S. Martha* nomen impositum, ubi & aquarunt) mox etiam plures: & longam veluti seriem scopulorum potius quam insularum præternavigantes, sub una illarum constiterunt, quam appellarunt *Polam*, sex & viginti gradibus & triginta scrupulis ab Æquatore versus Arctum. Inter hanc scopulorum insularumve seriem & Continentem, pelagus freti in modum vastis fluctibus perumpit: Omnibus autem hisce scopulis tum *Martyrum* nomen inditum, quod rupes passim extantes, eminus homines palis suffixi viderentur; sed mali ominis nomen, multorum postea naufragia atque exitium, jure meritoque inditum comprobarunt. Poncius deinceps nunc recta versus arctum, nunc versus boream provectus, & incolarum ingenia leviter periclitatus, nihilque minus quam Continentem suspicatus, per medias *Lucayas*, ad insulam *S. Ioannis* unde venerat est reversus.

Ferunt illum imprimis motum fuisse, ut hanc navigationem susciperet, vanis multorum barbarorum narrationibus, de fonte Insulae *Bimini*, & flumine quodam continentis, quorum aquæ senibus pristinas vires atque adeo juventam postliminio restituerent; quare & studiose neque sine discrimine illam insulam adiit, & sero animadvertit se à barbaris delusum esse.

C A P. II.

Navigatio secunda Hispanorum in Floridam.

FLORIDA ad hunc modum inventa; Anno demum 1519 altera expeditione fuit suscepta à *Luca Vasquio de Ayllon* Licenciato, qui cum confortibus suis, duas naves instruxit ut barbaros è vicinis insulis ad metalla egerenda raperent & invitos manciparent. Ex è portu *de Plata* ad septentrionalem Hispaniolæ oram sito, versus arctum navigantes (casu an ex instituto incertum) velificatione ab extremis insulis *Lucajarum* continuata, tandem ad Continentem Floridae applicuerunt, triginta & duobus gradibus ab Æquatore versus septemtriones, tum quidem *Cichora* & *Gualdape*, nunc vero Promontorii *S. Helena* & fluminis *Jordanis* nominibus notam. Barbari indigenæ, rem insolitam, naves onerarias expansis velis allabentes conspicati, magno numero ad littus accurrerunt, monstrosos esse pisces opinantes, postquam autem viros barbatos & vestitos exscendere viderunt, trepidi fuga se subdixerunt. Hispani vero duos eorum è fuga retractos, secum in naves abduxerunt & cibo potuque refartos, vestibusque Hispaniensibus indutos ad suos remiserunt. Regulus provinciae, tam peregrinum vestitum cultumque admiratus, quinquaginta suorum cum variis frugibus & annona illius regionis ad naves ablegat; multis præterea Hispanorum qui in terram descenderant comites adjungit, qui illos per vicinas provincias circumducerent, ubi & hospitaliter accepti, & variis muneribus, auro, margaritis, & laminis argenteis fuerunt donati.

Hispani vero, mores indigenarum, cœli solique naturam obiter contemplati, postquam dolia omnia aqua potabili replevissent, seque ad decessum comparassent, plurimos barbarorum in naves ad convivium advocarunt, qui quum fraudis ignari magno numero advenissent, illi revulsis anchoris & expansis velis abitum accelerant, & miseros illos invitos & nequicquam hospitii jura violata obtestantes, in sævam servitutem abripiunt. Una harum navium periit in mari, altera multis barbarorum partim mæore, partim obstinata inedia absumentis, tandem ad Hispaniolam rediit, ubi illi qui superfuerant, canibus, avibus & putridis nonnumquam cadaveribus vitam tolerare visi fuerunt. Immane autem hocce facinus, non modo se impune ferre posse speravit *Vasquius*, verum & præmium à Rege & novas terras indagandi licentiam, consuetasque immunitates impetrare, quarum causa in Hispaniam navigavit.

Interea

Interea & plures alii Floridam petiverunt & magnum barbarorum numerum inde in servitum abripuerunt. Patuitque tandem Continentem esse, non Insulam. d.3.1.8.
c.8.

Vasquius denique impetrato Regis diplomate: anno 1524. ad Floridam dimisit, quæ quum ipsum de soli ubertate, auri, argenti, unionumque divite copia, reddidissent certiore; vana spe impletus, proximo anno, cum tribus navibus eò contendit: Verum quum Promontorium *S. Helenæ* & flumen *Jordanis* adnavigasset, una suarum navium ibidem fracta, & ducentis suorum quos in terram exposuerat, magis propria negligentia atque supina securitate quam barbarorum fortitudine ad internecionem deletis, voti irritus atque animo æger ad Hispaniolam remeavit.

Hujus expeditionis tam infaustus exitus, spem de immensis Floridae divitiis multum imminuit; nam & gentem quam tum viderant, paupellam esse constitit, & paucas tantum & viliores uniones, ex ostreis ad ignem dehiscens, neglectim habere, auri atque argenti paucillum, neque in ipsorum terris natum, sed in interiori continente & supra sexaginta leuc. ab ora maritima, versus septentriones (ut tum creditum) apud *Otapalos* atque *Olagatanos* populos quæsitum; quos metallis omnis generis abundare tum fama erat.

C A P. III.

*Tertia Hispanorum in Floridam expeditio Anno 1528,
duce Pamphilo Narvæfio.*

P*Amphilus Narvæfius* superiorum infausto successu nihil territus, quum anno 1528. ab Imperatore & Hispaniarum Rege Carolo, omnium terrarum à flumine *Palmarum* ad extremos usque Floridae terminos detegendarum, præfecturam amplissimo diplomate impetrasset: mense Martio anni 1528. è portu *Xaguæ* ad australem Cubaë plagam sito, vela fecit, cum quatuor onerariis & una celoce, quibus quadringenti milites & octuaginta equi vehebantur. Hæsit in *Camareo* vadis classis, Navarchi imperitia, sed nullo insigni damno accepto, provecta, primò valida tempestate apud *Guaniguanigo*, rursusque altera juxta Promontorium *de Corrientes* jactatur: dehinc superato *S. Antonii* promontorio, septentrionale Cubaë latus duodecim supra *Habana* portum leucis tenuit, ubi idoneam ab Austro auram nacta, felici trajectu Florida adnavigavit duodecimo Aprilis; Anchoræ in quodam Sinu jactæ, unde tuguria barbarorum in continenti sita visibantur, à quibus pisces & ferinam permutatione mercium acceperunt. Postero die Præfectus partem copiarum in terram exposuit, sed domicilia indigenarum deserta repperit (quorum unum trecentorum hominum capax videbatur) quumque inter retia cymbalum aureum deprehendisset, spei plenus mox reliquas copias & equos, qui jam ad quadraginta & duos pervernerant, deduxit, & terram nomine Imperatoris possidendam accepit, consuetis prius ceremoniis adhibitis: accedebant barbari, verum propter linguæ imperitiam, quid adferrent, haud satis constabat, nisi quod minitabundi, Hispanos ut finibus suis excederent, jubere videbantur. Præfectus inde paulum progressus, alium sinum invenit, ingenti ambitu intra continentem receptum; itaque Navarcho imperat ut idoneum portum navibus investigaret; verum ille locorum penitus ignarus, jam ante notum portum quoque erat prætervectus, Deinde quatuor leucas versus interiora profectus, in barbaros incidit, qui maizium offerebant, apud quos dum abdita perscrutatur, quatuor thecas ligneas invenit, in quibus cadavera pellibus ferinis tecta & barbarorum in modum picta abscondebantur, panniculos insuper lineos & laneos, atque auri ramenta aliquot, quæ barbari ab *Apalache*, longissimo intervallo ab ipsis distita & auri divite regione, se habere testabantur. d..4.1.4
c.4.
1528.
Apalache.

Præfectus hisce indiciis in majorem spem erectus, copias terrestri itinere procedere, naves autem littus legendo prosequi præcipit, Thesaurario *Alvaro Nunneño Cabeça de Vaca* nequicquam refragante. Primo May expedito agmine trecentorum militum, quorum quadraginta equites erant, profectus, duabus libris biscotti & dimidia laridi in singulos milites distributis, quindecim dierum iter absolvit, nulla

annona in illis regionibus reperta, præter palmitos; nullis itidem incolis usquam obviis: & ad flumen pervenit, quod partim natatu, partim ratibus ex obvia materie compactis trajecerunt: oppositam ripam tenebant barbari, qui Hispanos in domicilia sua abductos, maizio refecerunt. Hic paulum subsistens aliquot suorum ad litus maris requirendum dimisit, qui reduces sinum & littus juxta vadofum atque importuosum à se visum retulerunt. Hinc quindecim dierum iter progressus, nullo ne vestigio quidem incolarum invento, tandem decimo septimo Junii, Regulum cervino tergore eleganter picto rectum, buccinatoribus præeuntibus & multitudine barbarorum subsequente, obvium habuit, cui quum per signa exposuisset se *Apalachen* petere, ille se Apalachenorum hostem esse visus est respondere; & levibus quibusdam munusculis donatus, transmissio altero flumine, illos in pago suo, maizio aluit atque ferina. Denique per itinera impeditissima, vigesimo quinto ejusdem mensis *Apalachen* est perventum, oppidumque inopinantibus & imparatis barbaris primo impetu captum: multum ibi maizii, tergora ferarum, pallia è filis texta, aliaque barbarorum suppellex direpta: quadraginta tuguriis humilibus & stramineis constabat hic pagus, adversus incerta ventorum, qui hisce locis admodum interdum sæviunt, egregiè munitus, & altissimis præterea montium jugis & profunda uligine undique septus.

Apalache.

Solum omne quod hætenus lustraverant, planum erat atque arenosum, juglandibus, lauris, cedris, sabinis, abjetibus, pinis, aliisque arboribus passim obsitum, & humilioribus palmitis; multis stagnis riguum, & procumbentium præ senio, aut vi tempestatum prostratarum arborum truncis impeditum; feræ innumeræ, cervorum tres species, cuniculi, lepores, ursi leonesque ea nemora pererrant: regio frigidior quidem est, sed lætis pascuis abundans.

Viginti quinque diebus, quos hic sunt morati, bis inopinato incurfu sunt territi, barbaris se intra paludem recipientibus: ter in varias partes digressi, ut vicinas provincias lustrarent, nihil præter impedita itinera, & indigenas omnium rerum egenos offenderunt. Regulus quem in vinculis custodiebant, suum municipium, omnium hujus regionis longe maximum, ultiores provincias longe infrequentiores incolis, & deteriore solo esse commemorabat; veruntamen novem dierum itinere versus Austrum, aliud occurrere municipium, *Aute* nomine, cujus incolæ ipsius essent confæderati, & annona aliisque rebus necessariis abundarent, utpote mari viciniore.

Hispani harum regionum inopiam conspicati, & barbarorum injurias, qui equos illorum noctu ex insidiis mactabant, non ultra ferentes, in animum inducunt iter versus mare flectere. Magno cum discrimine iter octo dierum factum, barbaris ubique magno impetu (sunt enim vastis corporibus & insigni sagittandi peritia præditi) illos oppugnantibus, & pari corporum agilitate sese intra saltus & paludes recipientibus; ad *Auten* quoque certamen haud incruentum fuit, aliquot militum desideratis; tamén loco potiti, magnam copiam mayzii, pisorum, cucurbitarum & similibus fructuum invenerunt. *Cabeca de Vaca* à Præfecto missus ut littus maris visitaret, & post triduum reversus, tristem & squallidam regionis faciem, reductos intra terram sinus & mare remotius renunciavit, militibus jam plus satis afflictis. Nec jam equi ferendis ægris sufficiebant, quum (quod unicum supererat) deserto *Aute* versus mare moverunt; & aliquot cymbas fabricare aggressi, licet omnium rerum inopes, quinque ante vigesimum Septembris utcunque perfecerunt: funes ex equorum fetis contorquent, uterculos ex tergoribus consuunt ad aquam conservandam, vela indusiis suis instruunt, cæteraque expediunt ad eundem modum, prout aut fors aut industria adjuvant; nec dum à barbarorum insultibus immunes, qui decem hic milites trucidarunt.

Aute.

Secundum ipsorum calculum, à sinu *S. Crucis* ubi primum terram attigerant, ad hunc locum ducentarum & octuaginta leucarum iter absolverant. Vigesimo secundo Septembris naves ingressi solverunt, & postquam septiduum inter sinuum recessus, viarum ignari oberrassent, nullo dum mari viso, insulam habuerunt obviam, ubi lintres quinque & pisces ad solem siccatos acceperunt; & fretum quod insulam à Continenti exiguo intervallo dividit, emensi (nomen *S. Michaëlis* huic inditum) litus legendo iter recta versus flumen Palmarum dirigunt: laborabant interim aquarum penuria

penuria, nec barbaros offendebant præterquam paucos, & piscatu inopem vitam miserrime tollerantes. Deinceps promontorium obvium non sine summo discrimine superant & aliquot fociis largiore maritimæ haustu extinctis, rursus Continenti se applicant, ubi primum à barbaris peramice hospitio excepti & potu, piscibusque coctis refecti, deinde nocturnis insidiis petiti & pene oppressi, Regulo elapso, & præfecto vulnerato, trepidè & cum summo periculo cymbas repetunt. Trium deinde dierum itinere projecti, eadem aquæ potabilis inopia pressi, rursus ad continentem appellunt: accurrunt incolæ & obsidibus utrimque datis & acceptis, aquandi opportunitatem Hispanis ultro ostendunt: haud segnius tamen paulo post & obsides
 10 illorum retinent & suos ferociter repossunt. Gens erat statura grandiori, quam quos hætenus viderant, promissis crinibus atque solutis; Reguli illorum ditibus martium pellibus erant amicti. Statio hic erat navibus admodum infida, itaque extremo periculo prævertendum rati, paululum provehuntur, sed mox cymbis ventorum in diversa abreptis, & singulis pro virili in anteriora tendentibus, una qua Theaurarius *Cabeca de Vacca* vehebatur, (cui hæc narratio debetur) hæsit vado, atque ipse cum suis comitibus in Insulam, ut postea patuit, exscendit, *Malhado*, quasi dicas infortunatam, ab ipsis nuncupatam: Incolæ circiter centum primo in ipsos impetum fecerunt, verum mox blandimentis & munusculis quibusdam deliniti, pisces aliaque edulia liberaliter contulerunt: Et quum postea Hispani cymbam apud Insulam hanc
 20 misere fregissent, & armis, vestibus, cæterisque rebus mari haustis, ipsis ad extremam calamitatem jam nihil deesset, illos in suis tuguriis tantisper aluerunt, donec & ipsis met victus deficeret: itaque Hispani fame efferati, horrendum dictu, sociorum carnibus vesci cogebantur, donec ex octuaginta tantum quindecim superessent. Horum quatuor *Cabeca de Vacca*, *Castillo*, *Orantes*, & *Estavenico* post longos errores & varios casus, quos hic referre nimis longum esset, tandem pervenerunt in Mexicanam provinciam: ubi cæteræ cymbæ perierint, aut quis exitus ipsum Præfectum tulerit, haud constat. Atque hic fuit exitus tertiæ hujus Hispanorum expeditionis in Floridam.

30

CAP. IV.

Quarta & maxime memorabilis Expeditio Hispanorum in Floridam, duce Hernando à Soto, anno c15 10 xxxix inchoata.

POST superiorem Pamphili Narvæsi infelicem successum, navigatio in Floridam aliquandiu fuit intermissa, & anno demum c15 10 xxxviii cœpit restaurari, quo *Hernandus à Soto*, Floridæ lustrandæ & subjugandæ licentiam, una cum Præfectura Insulæ Cubæ speciali diplomate ab Imperatore impetravit. Is necessariis omnibus mature præparatis, & trecentis quinquaginta equitibus, non-
 40 gentis peditibus (præter magnum navalium Sociorum numerum) in naves impositis, duodecimo May Anni c15 10 xxxix solvit ex *Havana* portu, & sub finem ejusdem mensis anchoras jecit in Sinu *Spiritus Sancti*, ad Floridæ continentem, ibidemque è vestigio trecentos milites exposuit in terram, qui nullis barbaris conspectis secure se somno dederunt; verum sub auroram maxima indigenarum multitudo tam inopinato in illos incubuit, ut loco cedere & mare trepidantes repetere cogerentur, actumque haud dubio de ipsis fuisset, nisi è navibus opportune ipsis fuisset subven-
 1539. Sinus Spirit. S.
 50 tum. Expositis dehinc cæteris copiis, duas leucas versus interiora continentis castra promovit, ad pagum *Hirrihiagne* Reguli, qui jam ad montana se subduxerat, *Hirri-
 gua.* metuens ne eorum quæ crudeliter in *Narvesii* milites, & imprimis *Ioannem Ortizium* (qui etiamnum superstes hospitio *Mucosi* reguli utebatur) admiserat, pænæ à se reposerentur. *Mucosus* interim hunc *Ortizium* cum quinquaginta suorum ad Sotum mittit, pacem postulatam. Hujus adventus Præfectum supra modum exhilaravit, nam licet ille haud longe à littore intra continentem penetrasset, tamen certa fama se accepisse narrabat, eximiâ esse mediterraneæ regionis fertilitatem juxta atque amœnitatem.

Præfectus his acceptis progrediendi certus, onerarias omnes, qua tuor solummodo

exceptis, dimittit, ut militibus omnem descendendi facultatem & spem penitus adimeret: dein *Hirriaguam* ad amicitiam & societatem nequicquam pellicere conatus, sexaginta equites & totidem pedites ad *Virribaracuxi* Regulum, qui *Mucos* proximus agebat, præmisit; sed & ille cum omnibus suis in aspera & montosa loca confugerat, neque ullis blandimentis poterat revocari. Hæc provincia multis agrestibus vitibus, juglandibus, moris, cerasis, pinis, quercubusque passim erat confita, virebatque lætissimis campis. Præfectus postquam id cognovit, *Calderone* cum quadraginta equitibus apud naves relicto, & prius monito ne quid damni indigenis ultro inferret, cum reliquo exercitu, per *Mucos* provinciam, iter instituit versus boream, nullis certis indiciis itinera sua consignans, magno in futurum errore. Quum *Virribaracuxi* ditionem esset ingressus, nihil intentatum reliquit, quo Regulum permulceret, sed frustra. Hinc vastæ uligines, quæ leucam in latitudine patebant, ægrè toto biduo superatæ, insultantibus undique barbaris; quorum quum aliquot cepissent, qui se iter monstraturos promittebant, pene in insidias & impeditissima loca præcipitarunt; quod quum Præfecto innotuisset, barbaros fraudis manifestos canibus dilacerandos objecit; & ab alio qui simile exitium metuebat, in patentiorum semitam reductus, in *Acuera* provinciam, (altera uliginosa palude superata per sublicium pontem,) pervenit, hujus Regulus oblatas à Præfecto pacis condiciones repudiabat arroganti hoc responso, bellum se cum vagis hominibus malle, quam pacem: viginti dies hic subsistens quatuordecim suorum amisit, quinquaginta hostium occidit. Dein *Acuera* provincia pene intacta, recta versus aquilonem & *Ocalia* limites promovet (fertilis erat illa regio, neque ullis paludibus impedita) & itinere viginti leucarum absoluto, ad *Ocalim* pagum pervenit: Constabat is sexcentis pene casis, & maizy, leguminum, glandium atque juglandium copia præcallebat; Regulus autem ad montana profugerat, sed tandem animo paululum confirmato descendit ad Præfectum, & se ducem itineris præbuit: verum quum ad ripam cujusdam fluminis castra posuissent, ut pontem molirentur, circiter quingenti barbari, ex adversa ripa, ingentem sagittarum multitudinem effuderunt in Hispanos: rogatus autem Regulus, quare illius subditi ipso præsentem talia auderent; dicto minus audientes sibi esse respondit, quod ipsis inconsultis cum advenis convenisset, quare dimittitur ad suos, ut ipsorum animos Hispanis conciliaret, verum nihil æqui ab ipsis impetrare potuit, & redire neglexit.

Ponte jam parato copiæ traductæ, quæ duces itineris nactæ, post sedecim leucarum iter in *Vitacuchi* provinciam penetrarunt: Ea circiter quinquaginta leucas patebat, & tum à tribus fratribus divisim regebatur. Quorum unum cum pago suo *Ochile* (semel autem monendum, regulos & pagos hic uno atque eodem plerumque nomine censeri) quum ex itinere interceptissent & liberalius haberent, ad vallem amœnam & ædificiis hac illac sparsis bene cultam, ab ipso sunt deducti. Regulus insuper ad fratres suos mittit rogatum, ut Hispanis iter per suas provincias concederent, nulli quippe damnum inferre, neque quicquam præter annonam & transitum petere: Alter fratrum humaniter annuit; verum *Vitacuchus* qui ætate & potentia præcallebat, præferociter negavit, exitium Hispanis comminatus, si se invito provinciam ingrederentur; mox tamen mutata voluntate cum quingentis suorum Præfectum sponte invisit: Promota itaque ad pagum *Vitacuchum* castra, qui circiter ducentis ædificiis constabat, longe pluribus per campestria longe lateque sparsis. Regulus Hispanos hic incautos opprimere meditabatur, verum insidiæ ab interpretibus sunt detectæ, multi barbarorum cæsi, ipseque Regulus cum aliquot millibus suorum captus, & quum laxius habitus, denuo in Hispanorum necem conspirasset, cum omnibus suis ad internecionem est cæsus.

Castra de hinc ad *Osachilen* mota & fluvius ponte superatus, perventumque ad *Osachile* fata maizii, barbaris è tuguriolis suis in Hispanos ejaculantibus: Pagus ab incolis desertus, neque ullis mediis permoveri potuit Regulus, ut rediret: Itaque crebrescente jam *Apalaches* fame, bidui tantum mora ibidem facta, progrediuntur; etenim jam tempus admonebat de Hybernis cogitare. Duodecim dein leucis per desertum ægre confectis & uliginosa palude cum aliquot militum exitio superata, invius & impeditus occurrit saltus, quem magno labore penetrarunt, rursusque ad

ad Campeltria ventum, & in mayzii fatis, quæ ad *Apalachen* pertinebant, castra metata: & mox crebris barbarorum incurfibus & viarum difficultatibus mirum in modum delassati, duabus leucis à loco, ubi *Capafius* Apalaches Dominus cum valido exercitu ipsos operiebatur, confederunt: Regulus non expectato ipsorum adventu cum suis prope aufugit, neque unquam potuit deprehendi aut revocari. Hic pagus circiter ducentis domiciliis constabat, præter multa tuguriola per campos sparsim extructa: Temperies cœli commoda hic erat, solum fertile & mayzii atque leguminum feracissimum, amnes piscosi, indigenæ robusti & bellaces. Paucorum dierum quiete capta, Præfectus suos in diversas partes dimittit. Qui ad septentriones

10 speculatum exierant, terram uberem, cultam, populo frequentem, nullis montibus asperam, nullis paludibus inviam se reperisse, neque quicquam incommodi ab indigenis se passos, retulerunt: qui vero ad Austrum, terram asperam & tristem aspectu, cultuque, & haud dubio illam, quam *Cabeca de Vaca* notaverat.

Mensis October jam aderat, itaque Præfectus hic hybernare constituens, annonam congerere & locum munire aggreditur, *Capasio* de pace nequicquam interpellato: *Annascum* cum triginta equitibus ad naves dimittit, ut reliquas copias adduceret; interim Regulus in loco arduo & munito intercipitur, sed negligentius custoditus elabitur, neque postilla potuit deprehendi. *Annascus* maximo itinere undecim diebus confecto ad *Calderonem* pervenit, uno tantum à suis amisso: & depositis apud Regulum *Muscolum* impedimentis & reliquo comeatu, *Annascus* quidem

20 cum duabus celocibus ad *Autes* sinum, quem nuper detexerat, navigavit, & submissis à Præfecto auxiliis, incolumis in Hyberna rediit; *Calderon* autem cum septuaginta equitibus & quinquaginta peditibus terrestri itinere *Apalachen* petens, centum & triginta quinque leucas nullo impediante confecit, ad Apalachenorum paludem usque; dehinc crebris barbarorum insidiis exceptus & duodecim è suis desideratis pervenit *Apalachen*. *Didacus* deinde *Maldonatus* à præfecto jussus cum celocibus oram versus occasum lustrare, & intra duorum mensium spacium, cum littorum, sinuum promontiorum, portuum denique accurata descriptione reverti, haud sègniter illud præstitit & præscripto tempore reversus, sexaginta versus occasum ab

30 *Aute* leucis peropportunum portum, *Achusi* nomine, se perlustrasse retulit. Hinc ad insulam Cubam atque uxorem Præfecti mittitur, ut ea quæ hæcenus gesta erant nuntiaret, potissimum autem ut *Achusi* portus fama, quamplurimos ad familias suas eo traducendas permoveret.

Præfectus denique totum hybernum tempus in indagando ulteriorum versus occidentem provinciarum statu impendens, ita ex barbaris mercatoribus comperit, tredecim aut quatuordecim dierum itinere abesse provinciam *Cofachiqui*, auro, argento & unionibus opulentam; quam quum milites jam spe devorassent, ægre hybernorummoras tolerabant.

C A P. V.

Expeditionis Hernandi à Soto progressus, & annus secundus.

40 **P**OST QUAM *Hernandus* à *Soto* Apalachæ hibernasset, primo iter ad Septentrionem instituit per eandem provinciam, & tertio demum die pervenit ad locum juxta paludem munitum, paucis suorum, à ferocibus & bellicosis barbaris, interfectis: deinde biduum progressus provinciam *Atalpaha* ingreditur, ubi primum quidem pagum repperit desertum, sed placatis barbaris, peramicè in posterum fuit ab ipsis exceptus. Inde decem dierum itinere adverso flumine juxta ripas ascendens, solum fertile & quietas gentes peragrando, *Achalaqui* provinciam adiit, asperam, infecundam & cultoribus infrequentem; paucissimi ibi adolescentes, plures

50 senes invalidi & oculis caligantes reperti: Properatum hinc ad *Cofachi* provinciam: ea duorum germanorum fratrum *Cofæ* & *Cofachi* parebat imperio, à quibus perhumaniter sunt suscepti: *Cofachi* insuper quatuor millia suorum qui impedimenta bajularent, totidemque bellatores Hispanis adjunxit, qui illos per desertum, septem dierum itinere, in *Cofachiqui* provincias deducerent: Tridui iter emensi desertum intrant, & via commodissima sex diebus profecti (duobus interea validis & rapidis flumi-

fluminibus trajectis) septimo demum die, quum jam ad latæ illius viæ finem pervenissent, & ipsi conductores locorum ignari, qua tendendum esset, hæsitarent, magna totius exercitus perturbatio facta est; auxit dein sollicitudinem occurrens flumen, altum & vadi expers. Itaque speculatores in quatuor partes dimittere visum fuit; quorum tres nihil certi retulerunt; *Annascus* autem qui cum mille barbaris, ad-verso flumine incesserat, in pagum incidit ad ripam fluminis constructum; cuius rei dum Præfectum per nuntios certiolem facit, interea barbari auxiliaries crudelissime in hujus & vicinorum pagorum (qui omnes de provincia *Cofachiqui* erant) incolas sævierunt, ad unum omnes mactando, cæmeteria ipsorum destruendo & crania spoli-orum loco abripiendo: Quod quum Præfectus superveniens comperisset, immani- 10
tatem barbarorum detestatus, consultius existimavit eos domum remittere, quippe potius pacifice quam hostiliter vicinas provincias ingredi sua interesse existimabat.

Annascus, qui primum agmen ducebat, binas circiter leucas progressus, quum pagum ad ulteriorem fluminis ripam conspexisset, constitit Præfectum operiens; qui adveniens, sex è primoribus barbarorum, qui in adversa ripa se objecerant, ad se pellexit; qui quum illum pacifice per provincias incedere, neque quicquam præter annonam petere intellexissent, Dominæ suæ (nam à Virgine regebantur) id se renun-
ciaturos receperunt: neque illa ad Præfectum venire detrectavit, sed & munera, prægrandes uniones & Rubinum aureo annulo inclusum obtulit; & licet subditi illius ipsi annonæ penuria laborarent, tamen dimidiam penu sui partem liberaliter 20
daturam pollicita, exercitum in oppositam ripam traducendum curavit: Mater vero hujus vidua, quæ duodecim ab hoc loco leucis agebat, à filia invitata, non modo venire detrectavit, sed & filiam graviter increpuit, quod ipsa inconsulta, peregrinos hosce tam facile in provinciam suam admisisset.

Porro hæc regio peramœna quidem erat, sed auri inops, æris modica, quod colore rutilo pene aurum æmulabatur; Unionum copia ingens, quarum quantum vellent è monumentis suorum majorum ultro Domina indulxit. Ministri regii qui Præfectum comitabantur, brevi tempore corraferunt viginti Arrobas (pondus est Hispanicum viginti & quinque libras nostrates aut circiter appendens) Præfecto multum refragante, qui duas tantum arrobas Havanam mitti satius existimabat; 30
Erant autem inter eas quæ pisa magnitudine superarent: Par pene unionum copia in vicino pago, cui *Tolomeco* nomen, in Reguli monumento reperta, & lineæ vestes, spiculaque cum æneis cuspidibus in ambitu disposita: quorum omnium quoque quintam partem quæ Regi è præda debebatur, iidem ministri abduxissent, nisi Præfectus tutius hic veluti deponi ipsis persuasisset.

Cofachique digressi ob annonæ difficultatem, in duo agmina se dividunt, quorum unum Præfectus sibi ducendum sumisit, alterum attribuit *Balthasari de Gallegos*: Provinciam autem *Chalaquen* petentes, tam horribilis tempestas magno cum ven-
torum impetu, tonitribus & monstrôsæ magnitudinis grandine, afflixit, ut omnibus pereundum fuisset, nisi arborum densitate fuissent tecti. 40

Sexto die ad *Xuala* vallem perventum uberem atque amœnam.
Antequam autem progrediamur, breviter itinerum rationes subducendæ sunt; flumen quod *Cofachiqui* provinciam secatur, rei nauticæ periti, in Oceanum Septentrionalem effundi & ad ostium *S. Elena* nomine appellari judicabant; rationibusque itinerum subductis, quatuor leucis unius diei itineri imputatis, ab *Apalache Xualam* usque ducentas sexaginta leucas se progressos, compererunt, quibus si addas centum & quinquaginta à sinu *Spiritus Sancti* ad *Apalachen* fient in universum quadringentæ & decem leucæ. In provincia *Cofachique* multa mancipia peregrina deprehensa & quidem altero crure subnervato, ne facile aufugerent. Perquisita autem ab Hispanis diligentissime vidua illa, de qua supra, quia magnam vim Margarita- 50
rum penes se habere ferebatur, nondum perforatarum; nam quum barbari illas stilis æneis ignitis tenebrarent, omnem splendorem atque elegantiam ipsis deperire necesse erat. Hanc narrationem à Monacho Franciscano in urbe Mexicana, ex Tribuni cujusdam ore, qui expeditioni interfuerat, exceptam, supremoque Indiarum Senatui in Hispania oblatam, testatur *Antonius Herrera*, credo ut fidem suam liberet, nam multa hic & alibi ab ejusmodi fraterculis narrata invenimus, quæ difficulter invenient fidem.

Hernandi à Soto in interiores Florida provincias progressus.

POST QUAM Hispanorum exercitus quindecim diebus in valle *Xuala* (quæ ad *Cofachiques* ditionem pertinet) quievisset, ut equos pabuli abundantia reficerent; hinc iter egerunt uno quidem die per loca culta & fertile solum, quinque autem sequentibus diebus per montes saltuosos, arboriferos, scatebrisque aquarum riguos, nec ulla hominum industria cultos. Patere visum in latitudinem leucas viginti: Domina autem *Cofachiques* quatuor è proceribus suis ad *Guaxala* Regulum præmiserat, qui tutum Hispanis transitum impetrarent, ni faceret, bellum ipsi minitans. Itaque *Guaxala* quatriduum morati, quinto die *Ychiabam* venerunt, pagum situm in Insula, quam amnis utrimque quinque leucarum spacio in longitudinem completitur. Hic quum Præfectus indicio Reguli cognovisset, triginta ab hoc pago leucis, abesse roscidi metalli venas, aurum suspicatus, *Ioannem de Villalobos* eo destinavit; qui redux æris esse metalla retulit, cæterum regiones fertiles & amœnas, populosque hospitaes. Ibidem præter Margaritarum parem pene copiam, etiam ostrea inventa in quibus generantur, sed deerat aperiendi industria, itaque ad ignem admotis splendor ille nativus ipsis unionibus deperibat.

20 *Ychiaba* dein mota castra ad *Acosten*; & mox flumen trajectum, atque in *Coza* provinciam ventum fuit, admodum late patentem: juxta præcipuum provinciæ pagum, obvium habuere Regulum cum mille barbaris qui insigni plumarum varietate ornati erant & ditibus ferarum exuviis vestiti. Pagus ad ripam fluminis quingentis constabat ædificiis, solum eximia ubertate longe anteibat vicinas provincias; nec tamen Præfectus licet rogatus à Regulo hic voluit hibernare, proponens iter versus mare flectere & *Achusi* portum petere, uti commerciorum ex insulis opportunitate frui posset. Quinque ergo dierum itinere pervenerunt *Talissam*, pagum munitum vallo è cespitibus & transversis tignis constructo, in finibus *Tascaluzæ* Reguli, cum quo *Coza* bellum gerebat, qui cum Hispanis huc usque processerat ut inimicum territaret. Occurrit hic ipse *Tascaluzæ* filius, octodecim annorum adolescens, verum tam vasto corpore, ut procerissimos Hispanorum toto pectore superaret, qui pacem parentis nomine promittebat: Mox ipse *Tascaluzæ* gigantea magnitudine advenit, qui Præfectum magnifice suscepit & exercitum benigne annona juvit, porroque deduxit; Inde flumen satis amplum, rarium inopia, non sine discrimine trajectum. Hic *Ioannes de Villalobos* cum altero quodam milite in transitu desideratus, unde suspicari subiit ab indigenis trucidatos, idque eo magis, quod barbari de istis interrogati ferocius responderent, & quærerent num sibi custodiendos tradidissent? Itaque Præfectus quosdam *Mavilam* mittit, quæ leucam aberat, qui desideratos requirerent, (quippe Regulus majores copias illo loco coegerat, ut Hispanos tutius, ita videri volebat, conduceret) at illi locum lustrantes, munitiorem esse quam ad huc in Florida vidissent, renuntiarunt. Ventum deinde ad locum, qui octuaginta domiciliis constabat, ita amplis ut mille hominum capacia viderentur; erat enim in planicie constructus & vallo è transversis tignis & ingesta terra muri instar munitus; octuaginta autem passuum intervallo turres eminebant, in quibus octo propugnatores poterant consistere; duæ tantum portæ aditum præbebant, in medio patebat ingens area, in qua Regulus Præfecto domicilium assignavit. Designaverat animo Barbarus Hispanos omnes non opinantes opprimere & ad interuersionem delere, atque in hunc finem ingentem suorum multitudinem exciverat; itaque ex improvviso à septem millibus impetus in Hispanos factus, qui illos statim è municipio propulerunt: redintegrant pugnam Hispani, & proruto vallo, irrumpunt in municipium, incendunt ædes, & magnam ubique edunt stragem; undecim pene millia barbarorum hic cæsa ferunt & inter eos Regulum, & filium illius; nec Hispanis incruenta victoria fuit, Præfecto vulnerato & octuaginta & tribus militibus desideratis, qui partim in prælio cæsi, partim postea è vulneribus interierunt; quadraginta equis & impedimentis fere omnibus in ipso municipio incendio absumtis.

Præfectus, uti ante diximus, statuerat urbem condere juxta mare, ad *Achusi* portum,

- portum, itemque alteram viginti à portu leucis intra continentem, sed milites refragabantur, causati, pauciores se esse quam ut tam ferocibus & bellicosis indigenis possent resistere, neque ullum tantorum periculorum satis dignum præmium usquam apparere, nullis dum auri argentive metallis tam vasto terrarum tractu repertis. Quamobrem Præfectus animo æger (ingentes etenim opes in hanc expeditionem profuderat) & metuens ne ubi ad maritima loca reditum esset à suis desereretur, iter alio convertit, & trium dierum itinere ad *Chioza* provinciam transit, infestis undique barbaris & fluminis transitum satagentibus impedire: Id altis & præruptis ripis, tandem ratibus ægre trajecerunt. Quatridui dein itinere venerunt *Chicozam*, locum amœnum inter rivulos & arborum fructiferarum lucos, ubi hibernare con- 10
stituerunt, annona omniquam corradere potuerant in unum congesta. Duobus pene mensibus barbari nihil hostile moliti, tum demum Hispanos primum noctu terrere, dein totis viribus oppugnare cœperunt, & ignita jacula in casas quæ stramentis contectæ erant, jacere, quæ subito flammam conceperunt. Verum Hispani eruptione facta statim hostes propulerunt; quadraginta milites hic desiderati; equi quinquaginta, magnam partem intra ipsa munimenta flammis hausti; porci quoque pene omnes amissi, paucis exceptis, qui septa conflagrantium hararum perruperant.
- Chicoza. Hiberna dein *Chicacollam*, quæ leucam aberat, translata, ob pascuorum oportunitatem, ubi reliquam hyemem miserrime exegerunt, nam pene nudi erant, frigus autem solito intensius, & quotidie infestabantur à barbaris. 20
- Chicacolla. Sub finem Martii ex hibernis moventes, postquam circiter quatuor leucas processissent, monentur à præcursoribus, munitionem in propinquo esse, *Alibamum* nomine, quæ à quatuor millibus barbarorum teneretur; hanc Hispani magno impetu aggressi, expugnant & duo millia hostium cædunt, paucis suorum desideratis. Jamque salis penuria laborare inceperant, & febribus tentari, è quibus quotquot moriebantur, eorum cadavera gravissimum & intolerabilem fætoem de se spangebant: sed docuerunt illos barbari herbas quasdam urere & è cineribus lixivium conficere, quo pro muria uterentur; licet interpretum inopia fieret, ut barbarorum sermones parum intelligerentur.
- Alibamum. Tridui porro itinere ab *Alibamo* versus septentriones venerunt *Chiscam* ad ripam 30
ingentis fluminis (quod ob eam causam *Grande* appellarunt) & municipium inopinato aggredientes, multos barbaros ceperunt, reliquis se recipientibus in Reguli ædes, quæ in edito & prærupto colle sitæ difficulter adiri poterant: pace deinde facta, plurimum annonæ à barbaris impetrarunt. Inde quatriduo secundum ripam fluminis progrediuntur, nam præaltæ ripæ transitum negabant, donec Regulus illius provinciæ, duabus ratibus paratis, trajiciendi copiam fecit, barbaris qui ad adversam ripam degebant frustra impedire conatis. Transmisso flumine & quatridui itinere absoluto, municipium occurrit quadringentarum casarum, in edito colle juxta ripam fluminis situm, quod *Casquino* Regulo parebat. Hic Hispanos perbenigne excepit, quippe quum cum vicino Regulo *Capaha* bellum gereret, ad- 40
venarum auxiliis hostes suos opprimere se posse sperabat. Postquam igitur sex diebus hic corpora curassent, iter proseguuntur, *Casquino* cum quinque millibus suorum comitante, & tridui itinere ad locum paludosum, eoque emenso, post alterum triduum in conspectum *Capaha* ventum: erat autem locus & natura & arte munitissimus, nam tria latera tegebantur fossa altissima & quadraginta decempedas lata, quam fluminis unda implebat; quartum ligneo vallo septum erat. *Capaha* tam inopinato hostium adventu territus, lembo in proximam insulam quam muniverat evasit; in reliquos à *Casquinatibus* crudelissimè sævitum. Quumque *Capaha* pacem à Præfecto oblatam sprevisset, compluribus lembis, quos *Casquinates* adduxerant, impetus in Insulam factus & aditus ad illam ab Hispanis captus: verum *Casquinati-* 50
bus cum quadraginta lembis tarpiter fugientibus, Hispani pacem cum *Capaha* fecerunt, & mox Regulos inter se reconciliarunt.

C A P. VII.

Expeditionis Hernandi à Soto progressus, usque ad illius obitum.

SALIS inopia exercitum graviter affligente, tandem indigenarum indicio innotuit, leucarum quadraginta itinere abesse provinciam, quæ non modo sale sed & auro abundaret, ad quam duo Hispani cum aliquot barbaris dimissi ut rei veritatem indagarent. Hi undecimo die reversi, salis durissimi & instar crystalli pellucidi, quantum sex viri, æris autem absolutissimi, quantum unus ferre poterat, attulerunt: seque per regiones asperas & incultas iter habuisse sunt testati.

Præfectus autem *Casquinum* reversus, iter flexit versus occidentem, (nam à *Mavila* hæcenus iter instituerat recta versus Arctum) & quinque diebus secundo flumine descendens ingreditur provinciam *Quiguata*; ibique septiduum moratus, eodem tramite, quinto die pervenit *Colimam*, ubi & amice à barbaris fuit acceptus, & alterum invenit flumen; quia autem Salis copiam hic invenerant, provinciam hanc *de la Sal* nominarunt. Hinc per desertum quadriduo progredientes, venerunt *Tulam*; & barbarorum insidiis detectis plurimos illorum occiderunt. Hic multa vaccarum tergora, haud male præparata, invenerunt, indigenis unde ista haberent prodere pertinaciter recusantibus.

20 Bidui deinde itinere *Vitangua* provinciam adierunt, & locum vacuum nacti (nam incolæ profugerant, Hispanosque carpebant ex insidiis, ita ut non levis perturbatio in castris accideret) eo quod hyems jam propinqua erat, & regio annonæ & pascuis abundabat, hic hibernare constituerunt. Annus jam agebatur millesimus, quingentesimus quadragesimus primus. Indigenæ nullis mediis ad pacem colendam cogi poterant, sed Hispanos, venatione cuniculorum (qui hic optimi & frequentissimi) occupatos è latibulis suis impetebant sagittis, plurimosque vulnerabant; hyems autem gelida erat & admodum nivosa; tamen nusquam commodius hibernatum, tanta erat annonæ copia & lignandi opportunitas. Et licet Regulus in omnes occasiones intentus esset, omnesque opportunitates captaret Hispanos opprimendi, nullum tamen

30 gravius incommodum Præfecti vigilantia acceptum.

In provincia *Naguatex* excursio facta, multique mortales in captivitatem abducti. Mense denique Aprili ex hibernis digressi, septimis castris ad præcipuum provinciae *Naguatex* municipium pervenerunt, per uberrimos campos sine ullo incommodo profecti, ibique sedecim dies substiterunt, annonæ copia allecti. Dum hic morantur, *Didacus Guzmanus* Reguli filix amore insanians ab exercitu aufugit, neque ullis Præfecti monitis aut minis perducere potuit ut rediret. Quum autem à *Naguatex* quinque dierum itinere processissent, *Guacane* provinciam intrarunt, immani & pugnandi avido populo habitatam, cum quibus crebra Hispanis certamina fuerunt; multæ hic lignæ cruces in casulis eorum inventæ, quas haud dubio à *Cabeca de Vaca* jam

40 olim acceperant.

Præfectum jam dudum pœnitebat, quod nusquam adhuc, & ne quidem *Achusi* certas sedes fixisset aut oppidum condidisset, quippe jam plusquam dimidiam partem exercitus amiserat, & animo anxius providebat omnem operam & sumtum periturum, si quid sibi humanitus accidisset; itaque jam urbem condere certus, & celoces aliquot secundo flumine dimittere, ut res ab ipso gestas & regionis statum ad vicinas insulas & continentem divulgarent; quam maximis itineribus ad flumen *Grande* contendit & septem provincias quam ocissime transcurrens, *Anilco* provinciae fines ingreditur, in qua triginta leucas progressus, in principale municipium incidit: constabat illud circiter quadringentis ædibus, & flumen alluebat Bæti magnitudine

50 par, cui Reguli palatium imminet in edi tocolle ædificatum: Regulus statim profugit nec umquam potuit revocari. Exercitus sine impedimento flumen traductus & per asperos & desertos montes *Guachacoyam* provinciam adiit; præcipuus hujus regionis pagus ad ripam fluminis in colle leviter acclivi situs, statim captus, regulo trans flumen profugiente: verum quum Hispanos ab *Anilcone* regulo bello petitos didicisset, cum quo ipsi veteres inimicitiae intercedebant, prævertendum ratus, ultro ad præfectum rediit & fœdere icto, plurimos lembos adduxit; quibus in *Anilconenses*

nenses ex improvise impetus factus & à Guachacoyensibus immanissime fuit sævitum, Hispanisque nequicquam impedire conantibus provincia penitus vastata.

Qui-
gaultau-
gi.

Hic præfectus multos lembos instruxit, flumen trajicere & in *Quigaultaugi* provinciam transire meditans, quæ & fertilis erat & populo frequens, nam principale municipium quingentis domiciliis constabat: Cupiebat sane Præfectus per hanc provinciam sine ullo maleficio iter facere, sed Regulus abnuebat omnes pacis conditiones, Hispanis ultro minitans.

Denique Præfectus *Hernandus à Soto* hic primum febris tentari cæpit & valetudine desperata *Ludovicum Moscosum de Alvarado* sibi substituit, & postquam militibus concordiam inter se & obsequium erga Præfectum summopere commendasset, anno 10 ætatis quadragesimo secundo decessit; cadaver illius ligneo capulo compositum, flumini, qua altissimum erat, immersum.

C A P. VIII.

Expeditionis quartæ in Floridam reliqua, duce Ludovico Moscoso de Alvarado, post excessum Hernandi à Soto.

Auche.

Los Va-
queros.

R. Gran-
de.

Aminoia

POST Præfecti *Hernandi à Soto* obitum, magna animorum commutatio in exercitu illius est consecuta, nam quum se tam bellicosas nationibus numero & vi- 20 ribus longe impares animadverterent, Floridam deserere consultius existimarent. Itaque primum versus occidentem, leucas pene centum magnis itineribus profecti, multas provincias obierunt nec solo uberes nec habitatoribus frequentes, & ad *Auche* provinciam devenerunt. Regulus humaniter exceptis, conductores in- super addidit qui illis per solitudines viam commonstrarent: verum quum jam octi- 30 dui viam processissent, se à recto tramite deductos animadverterunt, & conductores canibus dilacerandos objecerunt, nequicquam obtestantes se Domini sui jussu id fecisse & intra triduum in rectam viam reducturos: cujus facti illos postea pœnituit; & itinere versus occasum instituto, post triduum in aliam provinciam sunt ingressi, infœcundam quidem, non tamen cultoribus vacuum, ubi & modicum commeatum 30 & bovillas carnes & tergora invenerunt; licet indigenæ permoveri non possent ut ipsis ostenderent, unde illa haberent. Provinciæ nomen *de los Vaqueros* inditum. Triginta leucas per eandem progressis occurrerunt altissimi montes; ulteriora autem aspera atque inculta ab indigenis edocti, iter ad sinistram versus meridiem reflectunt, levi damno in finibus ejusdem provinciæ à barbaris affecti. Viginti deinde diebus; per aliquot vicinas provincias vagati, quum longius se à *Guachacoya*, ad quam redire intenderant, discedere animadverterent, rursus ad orientem se convertunt, viam quam prius tenuerant oblique secantes, & dimidiato demum Septem- 40 bri ad eundem revertuntur transitum; licet autem cum barbaris nulla ipsis prælia fuissent, tamen nonnulli ex insidiis interfecti, plures variis morbis & omnium rerum 40 inopia interierunt. Sub exitum demum Novembris ad flumen quod supra *Rio Grande* nominavimus, devenerunt, trecentis & quinquaginta leucis, qua eundo, qua redeundo, transcurfis, & centum militibus & octuaginta equis amissis, præter multa servitia barbara. Ad ripam fluminis duo pagi erant, conjuncti, ducentorum cir- citer domiciliorum, quos licet jam tantum trecenti & viginti pedites & septuaginta equites superessent, primo tamen impetu ceperunt, ab incolis, qui statim diffuge- rant, desertos: copiosa hic annona inventa, nihilo tamen secius ex antecedentibus incommodis nonnulli passim deficiebant. Provincia hæc dicebatur *Aminoia*, sede- 50 cim leucas supra *Guachacoyam* quam petebant. Sub exitum Januarii materiem ad ce- locales construendas cædere & parare cæperunt; Seni autem cuidam ex Indigenis 50 præmonenti, flumen singulis quatuordecim annis, superatis ripis campos omnes latissime oplere, atque illud tempus jam instare, fides minime est habita. *Anilco* & *Guachacoya* reguli omnia sedulo agebant ut Hispanorum amicitiam demererentur & imprimis *Anilco* qui ipsis tunicas ex herba quadam maluæ non absimili, barbaro artificio contextas misit, egregio adversus frigoris asperitatem munimento; ex eadem herba & funes nauticos contorserunt. In adversa ripa, ingens provincia *Quiqual-*

Quiqualtanqui prætexebatur, cujus Regulus clanculum se in Hispanorum exitum ar- Qui-
qualtan-
qui.
mabat, vicinis Regulis ad Societatem belli vocatis, & imprimis *Anilcone*, à quo in-
dicium factum. Interea dum Hispani in celocibus suis ædificandis occupantur, &
barbari bellicos suos apparatus faciunt, flumen decimo Martii crescere & inflari cœ-
pit, ita ut jam decimo octavo die ripas suas egrediens, castrorum portis affunderetur
& vicinos campos, viginti & plures in ambitu leucas, longe lateque inundaret:
sub exitum demum Aprilis decrefcere cœpit, verum adeo lente, ut vigesimo May
femitæ nondum vestigia paterentur; sub exitum autem illius mensis tandem intra
conſuetum alveum conſtitit. Vicini interea barbari ſedulo ad bellum ſe compara-
10 bant, & licet *Anilco* eorum conſilia & quæcunque ab iſtis deſignabantur fideliter
ad Præfectum deferret, & ſubditorum ſuorum auxilia prolixè promitteret, tamen
haud multum iſti fidebant Hispani. Barbari autem qui adverſus Hispanos fœdus
iniverant, Legatos in ſpeciem ad Præfectum miſerunt, revera ut conſilia illius &
molitiones ſpecularentur, quos ille truncatis manibus, ut reliquos terreret, dimiſit,
atque ita conſpiratio paululum elanguit. Barbaris proſiſtitum erat Hispanos diſce-
dentes lembis ſuis perſequi & prout ſeſe occasio obtuliſſet, invadere: quod Hispani-
gnarum, ideoque quum omnis ſalutis ſpes ſita eſſet in celeritate diſceſſus, ſeptem
liburnicas quas paraverant deducunt, & porcos omnes, octodecim tantum excep-
20 tis maſtant; *Anilconi* atque *Guachacoya* regulis, ſingulis ſuam cum porco ad fœtu-
ram faciendam relinquunt; Dein lintres comparant ad equos tres & triginta, qui
ex omni numero ſupererant, devehendos; & Regulis inter ſe reconciliatis, trecen-
tos & quinquaginta milites navibus imponunt, cum barbaris aliquot viris atque fœ-
minis, qui ultro iſtos voluerant comitari. Rebus omnibus rite paratis, die qui *S. Pe-
tro* ſacer habetur, ſolvunt & naves velis atque remigio impellunt: poſtero die mil-
le lemborum claſſem, quorum nonnulli viginti & quinque remis utrimque impelle-
bantur, in ſe ferri animadvertunt, ingenti barbarorum multitudine referam; qui
ſtatim denſum ſagittarum nimbum in Hispanos effuderunt, plurimoſque ſauciarunt:
decem continuis diebus Hispanos ad hunc modum inſecuti, paulum remiſerunt:
itaque Hispani centum pedites & octo equites in terram exponunt, ut è viculo jux-
30 ta ripam fluminis poſito, annonam raperent; ii viculum ab incolis deſertum ingreſſi,
plurimum annonæ ibidem congeſtum deprehenderunt, verum incolis ex improviſo
reverſis fugere & ad naves ſe recipere ſunt coacti, relictis equis, quos barbari ſtatim
ſagittis confecerunt. Claſſis quoque hoſtilis ſub id denuo in illos inveſta, lembum
unum cum equis eripuit. Decimo ſexto dein die, gravius damnum quorundam
Hispanorum temeritate acceptum, nam quum quinque milites in barbarorum inſi-
dias præcipitaſſent, plureſque quam à Præfecto juſſi fuerant, ſubſidio feſtinarent,
quadraginta & octo viri à barbaris circumventi & lembis illorum demerſis, remis
contique inter natandum interfecti: atque hic barbari inſequendi finem fecerunt,
quum pene quadringentas leucas, niſi Hispanos hic itinerum ratio feſellit, iſtos
40 fuiſſent ſecuti. Flumen hic ita latum erat ut ripæ utrimque conſpici vix poſſent, ita
ut ſe jam mare ingreſſos ſuſpicarentur; verum decimo nono demum ex quo ſolve-
rant die illud attigerunt, & inſulam oſtio fluminis objectam offendentes, exſcenſio-
ne facta in illa paululum conquieverunt. Hic rationibus itinerum ſubductis ſe octin-
gentas leucas ſecundo flumine devectos compererunt, quod tamen minus veriſi-
mile videtur.

Hic conſilium ceperunt Novam Hispaniam petere, itaq; hinc ſolventes, curſum ad
occaſum dirigunt & Floridæ littora à dextera radentes, decimo quinto die appellunt
primò ad inſulas mergis referas & mox ad nemoroſum littus, ubi bitumine quodam
inſtar picis invento, liburnicas ſuas, quæ jam rimas agere cœperant, reſecerunt; octo
50 tantum barbaris conſpectis, quos ne quidem ubi locorum eſſent interrogare iſtis
curæ fuit. Quinquageſimo denique & tertio die poſtquam à fluminis oſtio diſceſſe-
rant, aparctias valide in fluctus incumbens claſſem diſjecit; dux liburnicæ haud
ita longe à littore abreptæ, Panuci fluminis oſtium ſubintrarunt, uti & paulo poſt
cæteræ: atque ita tandem pedestri itinere ad urbem Mexicanam incolumes perve-
nerunt, anni clo lo XLIIi autumnò jam vergente. Hic quartæ hujus Hispanorum
in Floridam expeditionis exitus fuit, quam ex Hispanorum commentariis, licet
dubiæ

dubiæ fidei & propter incertas Regionum locorumque designationes, haud magni momenti, tamen paulo prolixius retulimus, ne quæ à multis magno molimine tradita fuerant, incuriosius prætermisisse videremur.

CAP. IX.

Gallorum prima expeditio in Floridam, Joanne Ribaldo duce.

1562. **Q**UUM ut superioribus capitibus à nobis narratum, expeditio *Hernandi à Soto*, 10 quæ fere intra fretum Mexicanum substitit, tam infeliciter & infructuose cessisset, dudum in hac parte ab Hispanis cessatum: Galli vero animum ad Floridam adjecerunt, auspice imprimis *Gaspere Colinio* Castellionæo maris Gallici præfecto, illustris memoriæ Heroe, qui anno 1562 *Ioannem Ribaldum* eo destinavit, cum duabus regiis navibus & copioso milite, (quorum quam plurimi nobiles erant) largo comœatu & bellico apparatu. *Ribaldus* è Gallia mense Februario profectus & duorum mensium iter, non usitato prius Hispanis cursu, emensus, ad Americæ Septentrionalis continentem appulit loco importuoso & præaltis silvis præcincto, ubi Promontorium visitur quod Francicum appellavit, triginta gradibus ab Æquatore versus Arctum. Erat autem terra haud admodum alta, (siquidem Floridæ littora fere leniter declivia sunt & vadosa,) sed proceritate arborum modice se- 20 se attollens. Inde oram ad septentriones sequentibus, flumen occurrit amœnum, *Delphinum* (quod juxta illud hujusmodi pisces in mari natantes vidisset) ab ipso postea dictum. Dein fluvium *Maium*, (à mense, quo illum primum vidit, sic appellatum) subiit, amplum & amœnis ripis, ubi ab indigenis humaniter acceptus, secus ripam columnam erexit, cui Gallia insignia insculpta erant: in opposita ripa ab indigenis ad eundem modum excepti, silvas crebris moris albis juxta ac nigris consitas conspexerunt, in quibus & bombyces sericeo operi faciendo sponte enatos se invenisse narrant.

Sequana. Inde egressos alterum flumen excepit, quod *Sequanam* dixerunt; & mox ter- 30
Somonæ. tium quod *Somonam*, & sex ab hoc leucis quartum, quod *Ligerim*; atque ita porro
Ligeris. alia quinque, quæ *Carantonum*, *Garunnam*, *Girondam*, *Bellum* & *Grande* indigitarunt. Hinc ulterius ad Arctum tendentes, ut flumen *Iordanis* inviserent, & valida tempestate aliquandiu jactati, ad aliud flumen pervenerunt quod *Bel à Veoir* dixerunt: Atque hic celoces venti vehementia paulo ante abreptæ ad ipsos redierunt, quæ nunciarunt haud longe hinc abesse flumen cæteris omnibus longe majus, ad quod provecti, anchoras intra ostium fixerunt; huic *Portus Regalis* nomen impositum, duobus & triginta gradibus ab Æquatore versus arctum.

Port
Rôyal.

Hic solum ad utrumque ripam supra modum erat amœnum, nemorosum & proceris quercibus atque cedris undiquaque obsitum, humilibus insuper lentiscis 40 gratum odorem spirantibus: feræ in silvis innumeræ; maxima perdicum, gallopavorum & indicarum gallinarum copia: flumen omnigenis piscibus egregie factum, & imprimis squillis (quas *Sallicoques* Normanni vocant,) cammarorum magnitudine: Exit inter duo promontoria in mare, ore tria milliaria Gallica lato; intus autem dispescitur in duos veluti ramos, quorum unus ab occasu, alter ab Arcto descendit, in media insula jacet, peregrinis animantibus scatens.

Flumen autem tria milliaria subvecti rursus anchoras jecerunt; & scaphis ascenderunt ad duodecim milliaria; hic indigenæ inopinato advenarum aspectu territi fugerunt & lupum cervarium veru suffixum & semitostum reliquerunt, à 50 quo loco nomen inditum *Cap. Lucerne*. Hinc ad tertium fluminis divortium ventum, cujus accolæ, quum primo fugissent, mox redierunt & Gallos humaniter acceperunt, & ferarum pellibus & corbibus (qui è palmarum foliis industrie facti erant) & paucis unionibus donarunt. Aliquantum deinceps itineris progressis, alius amnis occurrit quem *Liborne* nominarunt: uti & amœnissimam insulam quam complectitur *Cedrinam*. Hujus provinciæ Regulus duos viros illis concessit, qui primo

primo paululum tergiversati, mox lubentissime Gallos sunt secuti: hi narrabant magis ad Arctum habitare potentissimum quendam Regulum *Chiquolam*, & vastum admodum oppidum possidere, aliaque mirabilia. Posthęc *Ribaldus* suorum animis perentatis, quum viginti & sex hęc hibernare paratos cognovisset, exiguum munimentum tumultuario opere construxit, quod sedecim in longitudinem, tredecimque in latitudinem decempedas patebat, & Carolinum fuit appellatum: Colonis *Albertum* vice sua præfecit; & postquam utrosque decoris & officii sui admonuisset, cum reliquis solvit, & leni Africo afflante, quindecim miliaria versus septentriones proventus, flumen habuit obvium, quod quia in ostio vix dimidiam orgyam altum erat,

10 *Bassum* dixerunt. Quumque mare in progressu magis magisque vadofum deprehendissent, reflexo ad orientem itinere, felicissimo cursu Diepam redierunt vigesimo Julii ejusdem anni.

Albertus autem, vicinarum provinciarum statum à barbaris edoctus, primum Regulum *Andustam*, mox & alios minores dominos *Touppam*, *Majon*, *Hoyam* & *Stalamen* invisit, à quibus peramice hospitio fuit susceptus. Galli interim annonæ penuria laborare cæperant, nec à vicinioribus barbaris poterant juvari, quum & ipsi egerent & herbis atque radicibus victitare cogentur: Verum quum indigenarum indicio cognovissent, duos germanos *Convexin* & *Ovaden*, regulos ad austrum incolentes, annonâ abundare, ab iis auxilium petere proposuerunt: ad *Ovaden* primò ventum,

20 qui ripas fluminis *Belli* accolebat, viginti quinque ab ipsorum munimento miliaribus: à quo peramice accepti domum illius aulæis, quæ è versicoloribus avium plumis eleganter contexta erant, undique ornatam reppererunt; & liburnicam suam mayzio & phaseolis onustam reduxerunt. Verum mox quorundam negligentia, maximum illorum domicilium flamma totum consumsit, pauxillo annonæ ægre servato: domicilium quidem novum à barbaris uno die structum; & annona secundo ab *Ovade* haud difficulter impetrata fuit, qui uniones & crystallum atque argenti ramenta (quæ decem dierum itinere à sua provincia sub montibus erui narrabat) liberaliter donavit.

Ad munimentum reversos, seditio militum excepit, qui nimiam præfecti severitatem haud amplius ferentes, ipsi exitium maturarunt & *Nicolaum Barrensem* in locum illius communibus suffragiis suffecerunt. Premebantur jam in dies magis atque magis annonæ penuria, & promissa è Gallia subsidia nequaquam comparebant; itaque discedere certi, navigium parant, & modico tantum comœatu imposito, in Galliam vela faciunt: inter navigandum autem ob viginti dierum malaciam in tantas annonæ angustias sunt redacti, ut, horrendum dictu, unum è sociis mactare & humanis carnibus viscera sua explere cogentur; tandem tamen in patriam redierunt inedia & mœrore pene enecti, ope cujusdam Angli, qui paucis in Gallicum littus expositis, reliquos ad Reginam *Elisabetham*, quæ animum ad *Floridam* adjectura videbatur, reduxit.

40

C A P. X.

Secunda Gallorum expeditio in Floridam duce Renato Laudonerio.

BELLO civili in Gallia, quo factum fuerat ut *Ribaldus* suis suppetias tempori submittere non potuerit, extincto; *Colinius* qui jam in gratiam cum Rege redierat, denuo expeditionem in *Floridam* cæpit urgere; huic commendatione Coliny præfectus *Renatus Laudonerius* qui superiore expeditione *Ribaldum* fuerat comitatus, & centum quinquaginta librarum millia attributa in stipendia militum & reliquos navigationis sumtus. Is tribus navibus, quarum una centum viginti, altera

50 centum, tertia sexaginta doliorum capax erat, *Franciscopoli* rite præparatis, & plurimis colonis atque idoneo omnis generis fabrorum numero in naves impositis, è Gallia vigesimo secundo Aprilis anni MDLXIV solvens, quinto May tenuit 1564. *Teneriffam* è *Canariis* insulis unam, ibidemque aquavit. Unde proventus quinto & decimo die *Insulam Martinino* & mox *Dominicam* attigit; ubi exscensione facta, à barbaris primum benignè excepti fuerunt, verum quum licentia militari grassarentur & incolarum hortos invaderent, fructusque illorum ipsis invitis carperent,

K

perent, pulsi, unoque suorum desiderio, naves repetere sunt coacti. Hinc alias minores insulas *Santos, S. Christophori, Rotundam, Anguillam & Anegadam* prætervecti, nusquam mora facta, vigesimo Junii Floridae continentem adnavigarunt, & *May* fluminis æstuarium sunt ingressi. Hic provinciæ illius *Regulus (Paracoussi)* vocabant barbari) statim ad ipsos venit cum duobus filiis adolescentibus & suorum non contemnenda multitudine, iisque exultabundus reditum gratulatus, columnam quam *Ribaldus* hic statuerat, integram & lauris atque corollis redimitam ostendit.

Regulo Saturiova, majori autem filio *Athore* nomen erat, qui Præfectum *Laudonerium* lamina argentea donavit. Dein Flumen lustrandi gratia ingressi, ab accolis fausta acclamatione *Ami Ami* sunt accepti, & Regulum ex itinere visitarunt qui centum quinquaginta annos ætate superare & ad quintam usque generationem filios nepotesque numerare ferebatur.

Ad *Saturiovam* reversi, argentum omne ex *Timagoæ* provincia, quæ longè aberat, deduci docentur, & quia *Saturiova* sibi capitales inimicitias cum *Timagoæ* intercedere profitebatur, auxilia sua ipsi prolixè deferunt. Hinc quatuor milliaria ad flumen *Sequanam* & sex ad *Somonam* progressi à *Regulo* illius provinciæ, cui uxor & quatuor filiarum satis formosæ aderant, perhumaniter salutantur & paucis orbiculis argenteis donantur: verum quum juxta *Majum* flumen sedes figere, ob annonæ abundantiam, & aurum argentumque; è vicinis provinciis eruendi fiduciam consultius judicassent, cursum retro flexerunt, & *xxix Julii* eodem unde profecti fuerant, sunt reversi. Hic oppidulum triangulari forma conditum *Arcis Carolina* nomine; partem valli occidentalem cespitibus, australem lignorum fascibus & arena: qua flumine alluitur, ligneo seipimento muniverunt; ædificia humilia condita, qualia hæc regio tantum patitur ob ventorum vehementiam; furnum extra vallum, ut incendium vitarent, submoverunt.

Laudonerius inter ea Legatum suum *Otignium* flumen ascendere jubet, ut quæ de *Timagoæ* ex *Regulo* cognoverat, è propinquo specularetur: Ille circiter viginti milliaria adverso flumine subvectus, incidit in *Timagoenses*, qui quum illos aurum argentumve amicè postulasset, responderunt se jam nullum habere, verum si vellet, ad locum unde haberi posset, lubenter conducturos; qua conditione accepta, unum suorum cum illis dimittit; verum hoc longiores moras trahente, circiter decem milliaria provehitur *Otignius*, atque ibidem militem suum nactus, quum animadverteret illum tantum paucillum auri invenisse, & barbari ulterius ad *Mairram* regulum, qui auro argentoque abundaret, se ducturos reciperent, illum quidem inter barbaros reliquit, ipse vero ad oppidum remeavit. Præfectus quindecim dies præstolatus, *Tribunum Vassurium* cum aliquot militibus mittit, ut militem illum reducerent; qui quum biduum navigassent, monentur à barbaris, Gallum illum apud *Regulum Mollavam*, maximi Principis *Olate Orvautina* vasallum, divertere; quare ad hunc properantes à *Mollava* peramicè sunt suscepti, & militem suum qui jam quinque libras argenti ab indigenis erat mercatus, receperunt. De *Olate* hæc compererunt; illum quadraginta regulis imperare, & inter hos *Cadecham, Chililum, Eclanovum, Enacapen, Calanyum, Anachataquam, Omittaquam, Aqueciam* atque *Mocosum* facile primos esse; Eundem complures habere hostes & imprimis *Saturiovam*, cui triginta reguli parerent, & *Potanovum, Housaquam, Onatheaquam* ad montium radices incolentem; plerosque autem *Olate* subditos auro atque argento abundare. Vigesimo octavo *Julii* naves in *Galliam* remissæ.

Saturiova regulus Præfectum inter ea urgere institit, ut promissorum memor, cum ipso adversus *Timagoam* moveret, sed illo modeste sese excusante, ipse cum valida suorum manu ex improvise *Timagoenses* aggressus, multos mortales cecidit & captivos aliquot abduxit. *Laudonerius* qui pacem inter vicinos conciliare maxime cupiebat ut remotiores barbaros unitis viribus facilius opprimeret; duos captivos à *Regulo* petit, & quum non impetrasset, invito illos eripit, & uni è suis tribunis *D. de Arlac* committit ad *Olatam* reducendos. Hic decimo *Septembris* iter ingressus, ad *Majarquam* pagum ascendit, qui octuaginta milliaria à *Gallorum* colonia aberat, atque inde pervenit ad *Olatam*; cum quo adversus *Patanovum* regulum pugnavit, & pagum illius ex improvise cepit, multis barbaris cæsis, captisque: atque ita cum modico

modico argenti, & levi auri pondere, aliisque rebus, quas *Olatæ* Præfecto dono mittebat, ad suos rediit.

Advenerat interim navis è Gallia, statimque fuerat remissa; multorumque animi jam manifestè spectabant ad seditionem, Præfecti autoritate jam labante: Nautæ quos & ipse adduxerat, quique è postrema illa navi remanserant, celoces duas quas paraverat, clam subducunt ut in Mexicano freto & circa Havanam pyriticam facerent; haud segnius tamen alias duas construxit, quæ statim itidem à seditiosis militibus abreptæ; una tamen quæ jam ad Jamaicam penetraverat, quorundam industria, quos tantæ perfidiæ pœnitebat, postea ad
10 ipsum fuit reducta, & de præcipuis seditionis & fugæ authoribus sumrum supplicium.

Porro quum Præfectus è duobus barbaris, quos *Marracoui* regulus (qui quadraginta milliaria à colonia Gallorum ad Austrum degebat) miserat, intellexisset, duos barbatos ab *Onathaque* & *Matthiaca* regulis custodiri, nihil prius habuit quam utrumque ad se accersere: Erant autem Hispani, qui ante annos quindecim, è navibus apud Martyrum scopulos fractis, incolumes in Continentem evaserant & pervenerant ad Regulum *Calos*; de cujus potentia & divitiis mira narrabant, quippe qui è fractis Hispanorum navibus maximam pretiosarum mercium partem servasset. Locorum autem hunc esse situm designabant: *Onathaquam* ad orientalem Floridæ
20 plagam, haud procul à Promontorio quod hodie *Cannaveral* vocant, incolere; huic ad occidentale Floridæ latus pene oppositum esse *Calos*, quatuor aut
Calos. quinque dierum intervallo; & pari pene spacio utrumque locum abesse à Promontorio, quod *Caput Floridæ* appellant: In medio Insulam amnicam circiter quinque milliaria ambitu complecti, *Sarope* indigenis, quæ optimis fructibus & præsertim
Sarope. palmis abundaret.

Post ea Laudonerius versus arctum ad *Audustam* misit in cujus provincia Galli anno c l o l o l x i i hibernaverant; qui & annona illos iuvit, & ut apud se sedes figerent invitavit: nec non ad viduam *Hiocajæ* reguli, quæ duodecim milliaria ab oppido incolebat, à qua & mayzii copia perbenignè subministrata. Deinde & celoces
30 suas adverso flumine submisit, quæ triginta milliaria supra *Matthiaquam* provectæ, ingentem lacum offenderunt cujus adversæ ripæ conspici non poterant; inde redeuntes, Insulam *Edelano* longe amœnissimam adierunt, quam amnis trium millia-
Edelano. rium ambitu circumluit; & mox *Eneguapæ*, *Chilyli*, *Patice* & *Coia* provincias; unde pedestri itinere *Olatam* inviserunt, & quidam apud illum manserunt. Qui quum
postea narrassent, *Houstaquæ* provinciam à se aditam, quæ *Apalacti* montes proxi-
Apalacti. me contingat, è quorum radicibus torrens descendit, argenti ærisque ramenta secum deferens, certissimo indicio montes illos metallis abundare; Præfecto consultrum vi-
sum simul ac supplementa è Gallia advenissent, coloniam novam magis versus Arctum deducere, ut ad hos montes, qui ab arce Carolina aliquot dierum itinere ver-
40 sus Corum declinant, facilius penetraret.

Hæc meditantem annonæ penuria afflixit, itaque duas naves parat, quibus suos in Galliam reduceret, & ne interim fame perirent, *Olatam* regulum inopinantem intercipit, nullo in præsens emolumento, quum barbari non modo annonam non subveherent, sed & Gallos gravissimo bello pene opprimerent: Commeatus tamen, quantum sufficere putabant, hinc inde acquisitus, præsertim è flumine
Iracana, cui *Somona* nomen indiderant; jamque vallum demoliri cæperant, quum
Iracana. *Ioannes Haukinus* Anglus cum quatuor onerariis tertio Augusti anni c l o l o l x v su-
1565. pervenit, qui Laudonerio unam navem cum largo commeatu vendidit.

C A P. XI.

50

Tertia Gallorum expeditio in Floridam duce Joanne Ribaldo.

DUM hæc à Laudonerio in Florida geruntur, nonnulli, qui in Galliam fuerant remissi, varia in illum crimina confinxerunt, quibus Rex Galliæ permotus, *Ioannem Ribaldum* denuo misit, qui in Præfectura succederet, illumque in Galliam remitteret. Is xxviii August. anni c l o l o l x v in Floridam pervenit, quum

Laudonerius omnia ad discessum jam comparasset. Adventu illius cognito, vicini Reguli *Homolaa, Seravatri, Almacani, Malica* atque *Casti*, novum Præfectum inviserunt, variaque obtulerunt munera, simulque promiserunt se ducturos illum ad montes *Apalacti*, è quibus rutilum quoddam metallum erueretur, quod ipsi *Sieroa Pira* appellabant & aurum esse putabatur. Tria minora navigia, quæ *Ribaldus* adduxerat, jam flumen ascenderant, quum sex majora Hispanorum, ostium fluminis ingressa, juxta quatuor Gallorum onerarias, anchoras jecerunt; Galli quum se Hispanis impares cernerent, licet illi nihil adhuc hostile molirentur, resectis anchorarum funibus, vela explicant atque altum petunt; nec segnius Hispani illos persequuntur, quatiuntque majoribus tormentis; verum quum Gallos assequi non possent, ad continentem vela vertunt, & in ostio fluminis, quod barbaris *Seloy*, Gallis autem *Delphinum* dicitur, naves suas constituunt (distat id à *May* æstuario circiter leucas octo) ibique exposito milite ac machinis aliquot, castra ope *Nigritarum*, quos magno numero adduxerant, communiunt. Quod quum *Ribaldus* per *Cosetum* navarchum cognovisset (naves enim Gallicæ jam ad portum redierant) Tribunos militum in consilium advocatos, quid factò opus sit, interrogat. Aderant *Grangeus, Ottinius, Sammarianus, Vestius, Ionvilla*, præcipui duces, qui omnes præeunte *Laudonerio* censuerunt, summa diligentia, munitioni *Carolinæ* firmandæ incumbendum esse, nec infestâ turbinibus ac typhonibus tempestate, classem fluctibus committendam; nam profectio-¹⁰ nis quidem tempus certum, reditus incertum esse, periclitari interim munitionem, tam vicino hoste. *Ribaldus* contra differebat, in hostes quantocius ducendum antequam vires colligerent, & munimentum in propinquo extruerent; initia bellorum fama constare, defecturos sensim vicinos Regulos, qui odio Hispanorum hæcenus Gallicis partibus faverant, si audierint illos ad primum Hispanorum adventum trepidantes castris ac munitionibus se continere; & ut pondus sententiæ suæ adderet, literas *Castellionæi* promittit, quibus hæc erant addita: dum istas obsignaturus essem, de *Petri Melendes* ad *Novæ Franciæ* oram profectio certior sum factus, tui officii est prospicere ne quid Hispani in nos moliantur, sicuti nos nihil ultro in ipsos movere æquum est. Ita non auditis cæterorum Tribunorum sententiis, imposito in naves milite & abductis secum *Ottinio & Arlaco*, atque expeditissimo quoque *Lau-*³⁰ *dinerianorum* x Septembris altum petit; & horrenda tempestate, (quæ ad Kalend. Octobres tenuit,) eodem die jactatus, demissis antennis, venti vehementiam declinare cogitur. Naves Gallicæ, supra quinquaginta ab arce leucis, scopulis illisæ fractæque perierunt, salvis tamen plerisque qui illis vehebantur. *Laudonerius* (ut ipse prodidit) cum octuaginta & quinque, qua viris qua scæminis atque pueris, & plerisque invalidis in arce *Carolina* destitutus (alii ad ducenta & quadraginta capita fuisse tradunt) quum haud immerito sibi metueret, vallum cœpit restituere. Hispani vero duce itineris *Ioanne Francisco* Gallo, quem muneribus corruperant, incredibili celeritate stagna, silvas, & flumina transgressi, duce *Petro Melendes* duodecimo Kal. Octobres, ex improvise ad arcem advolant, paulo ante solis ortum, pluviosa admodum tempestate; *Vigneus* autem qui stationibus præerat, solutis jam excubiis & vigilibus ad quietem capiendam dimissis, è propinquo hostes per clivum expansis vexillis descendere conspicatus, ad arma conclamat: Galli vix lecto se molientes, impetu à diversis partibus in arcem factò, intercipiuntur; hostes post leve certamen vallo potiti, in area signa constituunt; inde promiscua cæde in milites, scæminas, pueros, ægrotos ac senes grassatum. *Laudonerius* licet adhuc è morbo debilis, non sine summo discrimine, cum paucis suorum per paludes ad naves à *Ribaldo* relictas evasit, & tandem incolumis rediit in Galliam: reliqui diversis suppliciis interierunt. *Joannes Ribaldus* qui maris rabiem evaserat, haud perinde hominum crudelitatem potuit effugere, nam quum se suosque, fide ab Hispanis accepta, de-⁵⁰ didisset, ab iisdem contra fidem datam crudeliter est interfectus. Supra sexcentos ea clade periisse scribunt; Gallicumque nomen penitus in Florida deletum.

C A P. XII.

Quarta expeditio Gallorum in Floridam duce Dominico Gurgio.

C LADES Gallis ab Hispanis crudelissimè in Florida inflicta, quum Rex Gallia scissa factionibus aula aut contempsisset aut odio Protestantium (quales fere cuncti fuerunt qui perierant) atque adeo ipsius *Coliny* (cujus consilio expeditiones erant susceptæ) dissimulasset, inventus est tandem homo privatus, qui ^{E Thua-} ^{no &} ^{aliis.}
 10 five suæ five publicæ injuriæ sensu stimulatus, contumeliosam Hispanorum crudelitatem inultam ferre diutius non potuit. Is fuit *Dominicus Gurgius* Monte-marsani in Novempopulania natus, ingenio acer & manu promptus, qui tria navigia mediocria instruxit & cæc delectos milites & circiter LXXX nautas imposuit, assumpto legato *Casanova* & *Francisco Burdegalensi* qui uni navigio præesset; Cumque iis, celato consilio XI Kal. Septemb. anni cIo Io LXVII solvit, & superato *S. Antonii* promon- ^{1567.}
 20 ostium *Sequanae*, (quod flumen Barbaris *Tacatacouru* dicitur) exscensionem fecit; ubi accurrentibus ad littus indigenis armatis, quum signa pacis dedisset, & misso tubicine, venisse se à Rege Francorum, ultro amicitiam suam & patrocinium afflictis deferente, nuntiasset, post mutuas lætitiæ & gratulationis significationes eo die discessum. Postridie *Saturiova* cum filiis ac Regulis sibi subditis, & inter eos *Molona* & *Almacane* ad illum venit, & positis utrimque armis, confederunt. Heic *Saturiova* per interpretem de injuriis ab Hispanis acceptis conquestus, paratos se ac suos dicit ad ulciscendam & privatam & ipsorum injuriam, cum Gallis fœdus icere; quod statim factum & munera utrimque data & accepta; tum per *Petrum Breum*, qui ex ^{Tacata-} ^{couru.}
 30 *laniena* servatus apud *Saturiovam* latuerat, exploratus hostium status, missique periti qui munitiones inspicerent: *Olotocara* *Saturiovæ* propinquo sedulam Gallis operam navante. Dein inter eos dies condicatur, quo Reguli cum suis more Gentis ad pugnam instructi convenirent. Nusquam majori fide & quod fidei pignus est majore cura silentium servatum.

Præter *Carolinam* ab Hispanis post Ribaldinam cladem restauratam, aliæ duæ munitiones hinc inde in ripis *May* fluminis inferius versus mare extractæ fuerant & L. militum præsidio & tormentis, quæ Gallis eripuerant, armatæ: In tribus illis munimentis quadringenti omnino delecti Hispani erant.

Quum igitur die condicito cuncti ad *Somonam* convenissent, potionem quam ⁴⁰ *Cassinen* vocant, biberunt, id barbaris solemne est, quoties ad periculosam expeditionem proficiscuntur, quod ejus beneficio & animos incendi & famem atque sitim diutius tolerari posse credant; atque ita iter aggressi sunt. *Gurgio* propositum erat ante primam lucem Hispanos ex improvise aggredi, sed itinerum ob crebras pluvias difficultate factum est ut Sol ante oriretur quam in conspectum castellorum perveniri posset; quod quum *Gurgium* male habere animadverteret *Helycophyle*, commodiore itinere, sed paulo longiore, per sylvam copias circumduxit, & reperto vado Gallos mense Aprili anni cIo Io LXVIII minus flumen traduxit & ad Castellum Hispano- ^{1568.}
 50 rum stitit quod ad dexteram ripam erat situm. Ibi post aliquot tormentorum dispersionem quum *Olotocara* servandorū ordinum ignarus in aggerem insiliisset & tormentorium sarissa confodisset, insequente cum suis *Gurgio*, locus capitur: nec mora interposita barbari quidem natando, *Gurgius* autem cum LXXX sclopetariis navigio quod commodum supervenerat in adversam ripam evadunt & alterum castellum vi expugnant atque diripiunt: Elapsi fuga præsidarii, ab indigenis qui jam vicinam sylvam insederant, intercepti; utrobique centum & viginti Hispani interfecti, exceptis triginta qui ad supplicium servati sunt. Supererat Arx *Carolina* quæ duo miliaria aberat, in qua trecenti præsidarii erant sub ipso Præfecto, qui obsidionem toleraturus credebatur, donec auxilia Hispanis submitterentur: *Gurgius* quum

ex captivis cognovisset, Hispanos credere, duo millia Gallorum sibi imminere, simulque Castellum situm atque aditus penitus explorasset, neutrquam sibi cunctandum existimavit, sed hostes quantocius opprimendos, antequam Gallorum paucitate cognita ex timore sese recolligerent: itaque octo scaphis paratis & Tribuno Hispano captivo viæ duce usus, quum tota nocte iter fecisset, mane in conspectum Arcis venit: hinc inde per lucos circumpositos barbari abditæ, ne exitus fugientibus pateret: Ipse quum ad partem humiliore fossa vallatam vim facere decrevisset, is qui loco præerat, LX è suis mittit, qui de Gallorum statu cognoscerent; sed *Casanova* se medium cum viginti delectis interponente, interclusi illi & ad unum omnes à *Gurgio* cæsi: quo casu territus loci Præfectus, dum cum suis in lucos vicinos se subducere tentat, ab Indis pene interceptus est. Ita capta Arx & tormenta aliaque impedimenta in potestatem Gallorum venerunt: captivi ad vicinas arbores laqueo suspensi, addito elogio, cum iis non ut Hispanis, sed ut proditoribus, & percussoribus actum; siquidem *Melendez* Gallis superioribus annis interfectis superscribi iusserat, non tanquam Francos, sed tanquam Lutheranos habitos esse. Quibus actis *Gurgius* quum suas copias tot locis custodiendis impares animadverteret, barbaris ut castella demolirentur persuadet, & tormentis, aliaque præda in naves imposita, relicta Florida in Galliam rediit.

Postilla Galli nullam Floridæ rationem habuerunt; & *Gurgius* non modo nullum tam præclari facinoris præmium tulit, sed periculum vitæ & fortunarum adiit, apud amicos latitare coactus, donec tempora mutarentur.

C A P. XIII.

Floridæ situs atque limites secundum Hispanos.

HACTENVS res in Florida gestas ab Hispanis atque Gallis, ex commentariis utriusque gentis retulimus; superest jam ut illius situm & limites paulo accuratius explicemus.

FLORIDÆ nomen apud Scriptores Hispanos nonnumquam latissima significatione sumitur, pro omnibus illis Regionibus, quas *Petrus Melendez* amplissimo diplomate à Rege Hispaniarum in Præfecturam accepit; nonnumquam propria & strictiore, pro ea parte quæ primum hoc nomine à *Poncio* est insignita. Priore significatione complectitur ingentem terrarum tractum, inde à flumine *Palmarum*, viginti duobus ab Æquatore gradibus versus Arctum, ad Promontorium *Bacalaos* usque, quadraginta & octo gradibus ab Æquatore: intra quos limites CCCC LVIII leucæ, secundum littorum ductum, numerantur; itemque quicquid terrarum secus oram maris & intra continentem lustrandum & detegendum restat, à quadagesimo octavo gradu septentrionali ad septuagesimum tertium. Atque harum quidem regionum illæ, quæ à flumine *Palmarum* ad promontorium *S. Helena* & flumen *Iordanis* pertinent, leucarum circiter sexcentarum intervallo jam dudum secundum littora ab Hispanis lustrari cæperunt: nec non sinus *S. Iosephi* qui à flumine *Palmarum* abest leucas LXXX versus Arctum; Insulæ denique illæ quas *Terram Novam* appellamus. Totus autem hic terrarum tractus Continens est, cælo atque aëre bene temperato, solo plerisque locis sæcundo & culto, atque adeo indigenis haud infrequenti, quemadmodum ab *Hernando à Soto* & aliis est observatum; denique *Ioannes Pardus* *Cuenca* in Hispania natus, paulo minus biennio has provincias (ut narrat *Herrera*) obambulavit, & pedestri itinere è Florida in Novam Hispaniam pervenit.

Florida autem propriè & strictius sumpta, complectitur regionem illam, quæ *Cubæ* insulæ ex adverso objacet & inter duo maria (haud secus atque Italia) ab Austro in Arctum centum pene leucis in longitudinem protenditur, viginti quinque leucas aut ubi maxime dilatatur triginta in latitudine patens; Atque hæc propriè Floridæ nomen accepit à *Ioanne Poncio*, servatque hodie; Nisi quod communiter mediam viam sequuntur (quod & nos probavimus) & Floridam inter Novam Hispaniam & Virginiam Anglorum concludunt. Porro hujus regionis Cæli Solique natura à Castellæ in Hispania temperie & sæcunditate non multum abludit, nam & fructus pene similes hic inveniuntur & ager pascuis abundat & solum tritici aliarumque frugum

gum feracissimum existimatur. Nulla hic auri metalla; neque auri aut argenti notitiam olim habuisse indigenas verisimile est, quippe quum ne argentum quidem in littora illorum è fractis Hispanorum navibus ejectum, colligere operæ precium duxerint, antequam metalli hujus precium ab Europæis didicissent. Unionum tamen copiam volunt habuisse in mediterraneis, si fides Historiæ, quam jam ante regulimus, non vacillat: non levi enim conjectura adducor ut credam, aut Esurgni aut quid simile fuisse, quod Hispani pro unionibus acceperint; licet non abnuerim minutiores (forte etiam modicas) Margaritas hic, uti & alibi reperiri, sed juxta littora aut in æstuariis fluminum; sed in amnibus aut paludibus procul à mari
10 ostrea margaritifera vera generari, nondum legi à quoquam observatum.

C A P. XIV.

Cæli solique natura & mores Indigenarum in illa Florida parte quam Galli lustrarunt, è Commentariis Laudonerii.

R Enatus Laudonerius qui diligentissime has provincias lustravit, qua Oceanum attingunt, de Florida testatur in hunc modum. Solum maxima parte
20 planum & crebris amnibus riguum, secus oram maris pene ubique arenosum. Silvæ fere constant pinis (quarum nuces nucleis destituuntur) quercubus, juglandibus, cerasis, moris, lentiscis, castaneis, sed magis silvestribus quam sint Europææ. Magna insuper cedrorum, cupressorum, laurorum, palmarumque copia; vites agrestes passim arbores complectentes; complures mespili majores atque meliores fructus ferentes quam in Gallia; Pruni quoque sed fructibus magis speciosis quam delicatis. Inter Silvestres autem arbores excellit quam barbari *Pavame*, Galli *Sassafras* vocant, materie & cortice præsertim exquisitè odorato. Frutices præterea variorum generum & imprimis rubi, & qui minores acinos ferunt grati saporis, quos Galli appellant *blues*. Terra autem producit sponte radicum quoddam genus,
30 *Hafez* barbaris, quibus pro farre utuntur: Arbor denique *Esquine* hic reperitur singulare adversus luem veneream atque alios contagiosos morbos antidotum. Quadrupedes vulgatiores sunt cervi, rupicapræ, damæ, leones, pardi, lynces, lutræ, luporum aliquot species, lepores, cuniculi, canes feri, & feræ quæ à leonibus Africanis non multum abludunt. In Avium numero recensentur Gallopavi, perdices; Psittaci, columbæ, turtures, turdi, corvi, accipitres, ardeæ, grues, ciconeæ, anseres, anates & infinitæ pene aliarum avium species, inter quas sunt quædam minores elegantissimis plumis variegatæ. Crocodilorum ingens in amnibus numerus, uti & anguium varia genera.

Multum quidem auri atque argenti apud Barbaros reperitur, sed è navibus Hispanorum in littus ejectis servati potius, quam in hisce provinciis nati; cujus rei evidens indicium est, quod quo propius ad Austrum & Floridæ extimum promontorium acceditur, eo plus, quo vero magis ad Septentriones recesseris, eo minus horum metallorum reperitur; licet barbari unanimi consensu prædicent in montibus *Apalatci* rutili metalli venas reperiri, quod ego (inquit *Laudonerius*) aurum
40 esse conjicio. Quamplurimas præterea herbas atque acinos producit hæc regio ad varios colores exprimendos valde idoneos, quibus & barbari scite noverunt uti in tergoribus ferarum, aliisque rebus tingendis.

Viri olivastro sunt colore, statura grandi, corpore bene compacto sine ulla deformitate; tergore cervino eleganter parato tegunt pudenda, cætera nudi: & brachia poplitesque variis notis picti, quæ ablui nequeunt, quippe cuti ipsi veluti insculptæ; capillitio sunt nigro atque ad femora usque promisso, nonnumquam & in nodos haud indecenter collecto. Simulandi dissimulandique artifices, dolosi, pugnandi avidi atque bellicosi; arma ipsis sunt arcus atque sagittæ, chordas arcuum aut è nervis cervorum aut eorundem tergoribus artificiose præparatis & in lacinias dissectis, contorquent: sagittas aut piscium dentibus aut lapillis asperant: juniores ad cursuram exercent, præmia victoribus proponentes: sagittandi quoque indu-
50 striam

striam usu atque exercitatione sibi comparant & piscationi atque venationi supra modum indulgent.

Fœminæ eodem sunt corporis habitu, eodemque colore atque in eundem modum pictæ; utrique autem & mares & fœminæ paulo candidiores nascuntur, sed crebris unctionibus, oleo quodam ipsis usitato, colorem cutis adulterant: quod & superstitionis cujusdam causa, quam tamen advenas studiose celant, faciunt, & ut nudam cutem adversus solis ardorem obdurent atque muniant. Tanta autem illorum est agilitas, ut etiam fœminæ altissima flumina, infantes suos ulnis complexæ, natatu superent & summa celeritate ad altissimarum arborum fastigia enitantur; eadem omnia domestica munia obeunt. Plurimi reperiuntur in hisce regionibus Hermaphroditi, qui onera portare & ad bellum proficiscentibus annonam subvertare consueverunt. 10

Maizium suum bis quotannis ferunt, mense nimirum Martio & rursus Junio, idque in uno eodemque arvo; sex reliquis mensibus terram quiescere sinunt. Agros numquam stercoreant, sed sementem facturi primo zizania quæ semestri illo succreverunt, incendunt, rediguntque in cineres; deinde ligneis instrumentis, qualibus in Gallia vitatores utuntur, subigunt terram, & bina grana maizy conjunctim conjiciunt & scrobem. Sementis tempore Regulus unum aliquem operis præficit, & large præbet *caffines* potum; messem autem convehunt in publicum horreum, ex quo in singulas familias juxta proportionem distribuitur; tantum autem ferunt, quantum ad semestre opus se habere judicant, idque satis parce; tribus enim quatuorve hibernis mensibus in silvarum adyta secedunt & tuguriola concinnant è palmarum ramis & ibidem *Maste* (vox barbara est, cujus explicationem nondum inveni) piscibus, ostreis atque ferina vitam tolerant; cibos suos craticulis ligneis impositos aut flamma torrent aut indurant fumo. Crocodilorum carnibus supra modum delectantur, quæ sane & candidæ sunt & non insipidæ, nisi quod muscum redoleant. Quum morbo aliquo tentantur, uti venam aperiri nobis, ita illi à medicis suis sanguinem è parte illa quam affectam putant, exsugiant. 20

C A P: XV. 30

De Arboribus quibusdam & herbis Floridæ familiaribus aliisque.

INTER sylvestres arbores, quæ Floridæ familiares, supra recensuimus *Sassafras* quam arborem *Franciscus Ximenes* ita describit. *Sassafras* est arbor grandis, foliis divisis in tres partes, trunco glabro & subrubenti, & qui redolet anisum. Calida & sicca est pene in tertio gradu & subtilium partium, quapropter medetur colicis & nephriticis doloribus; & est validum remedium adversus urinæ difficultatem & affectus renum è causa frigida natos: discutit flatum, aperit obstructa, corroborat partes interiores, sanat asthma aliosque pectoris morbos è causa frigida ortos; adjuvat digestionem; laxat alvum; tollit uteri infœcunditatem; promovet menses, & est validissimum remedium contra luem veneream: mitigat dolores dentium & corrigit rheumata. Exhibetur decoctum ligni, ramorum & radicum, præcipue autem corticum mane jejunis quantitate octo unciarum. Fit autem hoc modo: sumunt mediam unciam radicum cum suo cortice in minutas assulas concisarum & macerant per noctem in duodecim aquæ libris; dein coquunt lento igne, donec tertia pars consumatur: sed notandum tam in decoctione quam usu, ægri esse habendam rationem, nimirum temperamenti illius, virium, ætatis & consuetudinis, sicuti & anni tempestatum; oportetq; ut victus sit tenuis, siccusq; uti in cæteris alexipharmacis adversus luem veneream solet: Debet autem summa cautio adhiberi & corpus generatim purgari. Quidam decocto simplici utuntur pro ordinario potu, pauxillo solummodo vini admixto, sine præcedentibus purgationibus aut ulla diætâ: monendum præterea hujus decocti usum valde periculosum esse debilibus & valide afflictis: 40 50

Valer

Valet per se lignum aquam marinam dulcem reddere, ut in extrema necessitate observatum ab ipso Ximene: nam quum è Florida versus veram Crucem navigarent anno 1510, juxta sinum *Carlos* aquæ dulcis inopia cœperunt laborare & ad exiguam Insulam delati, ibidem invenerunt aquam, à marina vix quicquam differentem, sed quum ibidem arbor hæc copiosissimè cresceret, assulas quasdam ex illius materie dissectas, immerferunt aquæ, & post octiduum eandem dulcissimam factam non sine stupore hauserunt. Hæc *Franciscus Ximenez*: vide & integrum caput de hac arbore apud Monarden. Iconem è Dalecham-
pio hic apponimus.

Fert quoque passim in silvis arborem, quam descripsit *Franciscus Ximenes*, occasione *Caboz* arboris Peruvix familiaris, quæ folia fert rotunda & delicata, coloris obscure virentis, de qua suo loco dicitur. Non fuerit (inquit) præter propositum, hic meminisse alterius arboris huic non dissimilis, nisi quod fructum non ferat, è cujus foliis indigenæ Floridæ potionem conficiunt, quam vocant *Cacinam*, quæ singulari virtute pollet ad urinam promovendam, & tanti fit ab Hispanis atque barbaris, ut vix ullus sit qui non mane & vesperi illam hauriat, idque majori excessu quam in Nova Hispania solent Chocolaten; fit in hunc modum, sumunt certam quantitatem foliorum & induunt illa vasi argillaceo & ita sicca sine ullo liquore, titione ad hanc rem comparato tantisper torrent & altera manu continuo versant, donec color illorum viridis in rubrum mutetur, deinde illis sensim aquam affundunt, donec vas pene repleatur, & tum solum liquorem exhauriunt, qui colore refert vinum modice rubens, & spumam edit ad modum *Chocolates* quando illi *athole* miscetur. Huncliquorem quantum ferre possunt, bibunt calidum è grandibus conchis marinis, magna contentione tam barbari quam Hispani, & se morituros credunt si aliquo die non hauserint; post sesqui horam autem à potu, incredibilem effundunt urinæ copiam, pene horæ spacio idque continuo; pauci itaque hic reperiuntur qui affectibus renum aut vesicæ laborent: barbari quoque hac potione se sustentant; & quando corpus purgare volunt, miscent illi aquam marinam; ita enim valide evacuat noxios humores & per sedes & per vomitum, verum nisi modus in miscendo teneatur, interdum enecantur. Potentissimum denique esse remedium adversus nephritidem & arenulas hanc *Cacinæ* potionem, jam multoties experientia comprobavit. atque hæc de Arboribus.

Inter herbas excellit *Apojomatli* sive *Phatzisiranda*, quam idem *Ximenes* ita describit. Folia (inquit) hujus herbæ sunt similia porri foliis, verum longiora & tenuiora, pene instar *Cyper*i, ad cujus species videtur referenda: caules habet instar junco-
rum, plenos pulpa, nodosos & sesquicubitum altos; florem parvum & angustum: radicem tenuem, oblongam, per intervalla plenam nodis seu tuberculis rotundis & capillatis. Hispani vocant spherulas *S. Helena*, quia è portu Floridæ qui ita dicitur, in Hispaniam advehuntur. Tubercula ista dissecta & Soli exposita mirum in modum durantur, & exterius induunt colorem nigrum, interius alba: præfidiarii illius loci ea perforant & conficiunt ex illis rosaria, quæ non modo ibi, sed & in Hispania magni sunt. Radix autem saporem habet aromaticum pene ad *Galangæ* modum; estque calida & sicca in tertio gradu, & pene in quarto, nonnihil astringens & resinosa. Nascitur locis humidis & ad ripas amnium. Barbari herbam inter duos lapides comminunt, & totum corpus illinunt succo, quum se abluere volunt, idque fere quotidie,
quia

quia carnem corroborare & suavi suo odore credunt perfundere. Pulverem vero valde subtilem, non modo barbari sed & Hispani utiliter fumunt in vino adversus dolores Nephriticos; movet enim potenter urinam, rejicitque omnia excrementa quæ meatus solent oblimare. Contusa vero & cum buccella sumta mitigat dolores pectoris; & emplastro applicata sistit sanguinolentas dejectiones; corroborat ventriculum; medeturque affectibus uterinis. Meminit hujus plantæ Monardes; sed in descriptione foliorum & caulium discrepat à Ximene, tribuens illi folia ampla & ramos humi procumbentes.

Cap. 59.

Cap. VII. Mittit quoque hæc provincia *Ambar* quod vocant *Grisæum* (inquit *Monardes*) idque in littus ejectum invenitur à *Cannaveral* ad promontorium usque *D. 10 Helena*.

C A P. XVI.

Regimen Politicum Floridanorum ex eodem Laudonerio.

FLORIDANI pluribus parent Regulis, quos ipsi vocant *Paracoussios*, qui ut plurimum discordes, jugiter inter se bellum gerunt; non tamen aperto Marte; sed fere ex insidiis grassantur, & ex improvise sese mutuo opprimunt atque intercipiunt, & in interceptos crudeliter sæviunt, mares omnes trucidantes, iisque capita præcidentes, comarum gratia, quas in triumphis suis exultabundi circumferunt; imbelli tamen sexui parcunt, & fœminas atque pueros in servitutem abreptos sedulo educant. Victoriæ compotes domum reversi, amicos omnes advocant, & triduum integrum noctu atque interdium epulantur, cantillando tripudiandoque tempus terentes; chorum ducunt vetulæ, capillis occisorum hostium ornatae; Soli potissimum victoriæ acceptam referunt, eique litant. Ad bellum proficiscentes, panes, mel atque farinam è mayzio secum portant, nonnumquam & pisces fumo induratos, ubi hæc defecerunt, etiam immundissimis rebus vescuntur, & carbones, arenasque pulmentis suis admiscent. Aciem explicantibus Regulus præit, una manu clavam, altera arcum gestans, pharetra post tergum rejecta, reliqua turba sequitur cum arcubus atque sagittis; impetum autem faciunt cum maximis clamoribus & boatu.

Nihil temere aggrediuntur nisi Senatu sæpe consulto; singulis quoque diebus mane conveniunt in palatium, ubi Regulus eminentiori sella consistet, dein cæteri suo ordine pro ratione ætatis ingrediuntur, & manibus supra verticem elatis, præcinunt suum *Ha He ya*, reliquis *ha ha* prosequentibus; post illa singuli subsellia sua occupant: Si res magni momenti in deliberationem veniat, etiam sacerdotes, & quotquot ætate cæteros præcellunt, in vitantur, illorumque consilium ante omnia requiritur. Tum *Cassine* infertur; præit bibendo Regulus, reliquisque ex ordine infundi imperat.

Nulla hisce barbaris certa religio, neque fere ullum certum numen venerantur, Soli tamen & Lunæ nonnullum cultum impendunt, cætera quoque quæ communem rationem excedentia in oculos incurrunt, superstitiose colunt. Sacerdotes suos habent, quos vocant *Iawas*, quibus admodum obnoxii sunt, auguriis illorum atque præstigiis infatuati; nam præterquam quod magicarum artium minime sint rudes, medicinam exercent & vulnera obligant, semper herbas atque alia medicamenta circumgestantes: Nullus autem morbus ipsis familiarior quam lues venerea, quum & fœminis intemperanter abutantur, nec marium nefaria consuetudine abstineant.

Connubia quidem singula privati & vulgus, plura autem Reguli & magnates colunt, unam tamen illi pro Regina habent, cujus liberos in spem successionis educant: fœminis postquam prægnantes factæ fuerint, ut plurimum abstinent, nec cum iis consuecunt quum menstrua sua patiuntur, nam & cibos tum earum contactu fœdari autumant. Regulum defunctum solemniter efferunt, pateram, qua potare solitus est, tumulo superimponunt, & innumeras sagittas in ambitu insigunt terræ, triduo jejunio & ejulatu eum plangentes; vulgus quoque cæsariem suam præcidit in singulare luctus argumentum: denique Reguli arma & reliquam suppellectilem una cum domicilio illius incendunt atque abolent; & vetulas quasdam deputant,

deputant, quæ toto semestri illum singulis diebus mane, meridie & vesperi diris ululatus plangant. Vicini autem Reguli & amici magnifice iusta ipsi persolvunt. Sacerdotes itidem in ædibus suis funerantur, quas ad eundem modum flammis abolent.

C A P. XVII.

Descriptio oppidorum & arcium quæ hodie ab Hispanis in Florida possidentur.

10 **H**ISPANI hodie in Florida, pro tanta regionum amplitudine, pauca omnino possident oppida: nam ad magnum illum Sinum, qui Fretum Mexicanum admittit, hactenus nulla habent; ad oram aurem quæ ab Oceano Septentrionali pulsatur, tantum bina: quorum prius, Oppidum *S. Augustini* nomine censetur cum suis arcibus, ad æstuarium; fluminis *May*, quod hodie *S. Augustini* dicitur, & interius ad ipsius fluminis ripas; distans ab australi Floridæ promontorio, leucas, ut ferunt, quinquaginta. Alterum *S. Mattheo* sacrum juxta cornu *S. Helenæ*, distans à priori leucas duodecim aut paulo plures, & ab Habanæ portu circiter centum.

20 Prius oppidum *S. Augustini* nomini dicatum, facile principale est, cujus fundamenta à Gallis fuerunt jacta, uti ante diximus: quod à Gurgio pene funditus deletum, post ipsius discessum, à *Petro Melendez* fuit restauratum. Id ab Anglis duce fortissimo Equite *Francisco Drakio*, anno *CLX LXXXV* in hunc modum fuit captum. E Sinu Mexicano per Fretum Bahamense in oceanum Septentrionalem delati Angli, quum oram Floridæ è vicino raderent, circiter xxx gradibus ab Æquatore versus Arctum Floridæ littus prospectantes, animadvertunt juxta fluminis æstuarium speculam quandam ad modum suggesti eminere; itaque militibus in celoces impositis, cursum illo convertunt, ut quid rei esset è propinquo explorarent. Flumen ingressi exscensionem faciunt, & ripam circiter milliare unum sequuti, munimentum conspiciunt nuper admodum ab Hispanis ad adversam ripam constru-

30 ctum; & supra illud, unius pene milliaris intervallo exiguum municipium, aliquot ligneis ædificiis constans, sine ullo vallo. Angli itaque duo tormenta, quæ secum duxerant; ante vesperam dirigunt in munimentum, & aliquot suorum cum exiguo lembo mittunt, qui munimentum propius specularentur. Hispani universas Anglorum copias advenire suspicati, post aliquot tormentorum displosionem, fugam capiunt, paucis suorum in munimento relictis. Latuit aliquandiu Anglos Hispanorum fuga; donec Gallus quidam captivus ad ipsos transiret, & eorum quæ ab Hispanis gerebantur certiores faceret: Tum sine mora omnes copiarum traductæ, & paucis illis statim diffugientibus, munimentum nullo negotio captum: quippe nulla dum fossa præmunitum, & vallo, quod ex transversis lignis constabat, nondum per-

40 fecto; pauci enim menses erant ex quo Hispani hoc munimentum moliri cœperant. Nihil alicujus pretii hic inventum, præter decem & quatuor ænea tormenta, & circiter viginti florenorum millia, in stipendia militum, qui hic *CL* in præsidio collocati erant, in cista deposita. Munimentum hoc *S. Joannis* nomini erat dicatum. Hoc potiti quantocius cymbis suis flumen ascenderunt & ipsum *S. Augustini* municipium nullo negotio sunt ingressi, præfecto *Petro Melendez* inter primos fugam capescente. Atque hic didicerunt, Hispanos duodecim leucis ab hoc loco versus arctum, alterum municipium tenere juxta *S. Helenæ* promontorium, quod itidem à centum quinquaginta præsidariis custodiretur. Propositum erat *Drakio*, id quoque Hispanis eripere, verum quum inter navigandum mare vadosum & oram admodum

50 humilem & onerariis insidiosam comperisset, mutato consilio recta petit *Virginiam*.

CAP. XVIII.

*Descriptio Oræ Maritimæ provincie Floridæ, tam qua magno Oceano
pulsatur, quam qua sinum Mexicanum admittit.*

Eximum Floridæ cornu, quæ Cubam respicit versus austrum, tegunt notissimæ insulæ (vel potius scopuli) quæ *Martyres* nautis dicuntur. Pone *Martyres* jacet promontorium Floridæ, quatuor & viginti gradibus & triginta scrupulis ab Æquatore versus Arctum; ab hoc littore legentibus versus Aquilones occurrit primo amnis *Ays*; dein terræ cornu vulgo *punta de Cannaveral* viginti & octo gradibus & triginta scrupulis ab Æquatore. 10

Cannaveral.

A quo duarum aut trium leucarum intervallo abest amnis sive *Barra* (ut vocant) de *Mosquitos*, quam excipit decem aut plurium leucarum intervallo, *barra de Matanza*, ob *Ribaldi* & *Gallorum* cædem hoc nomine notata.

S. Augustini.

Paulo ultra jacet Flumen *S. Augustini*, patenti ore se pandens versus Eorum; circiter triginta gradibus ab Æquatore versus Arctum, uti ab Hispanis observatum.

S. Matthæi.

Ab hoc flumine ad æstuarium *S. Matthæi* sunt decem leucæ; intermedio autem spacio exeunt in mare *Saraway* & *Sana* amnes, sed *S. Matthæo* quam *Augustino* propiores.

S. Petri.

Sequitur deinceps octo leucarum intervallo *S. Petri* fluvius uno & triginta gradibus ab æquatore versus Arctum: & quinque leucarum seu *Barra de Balenas*. dein sesquileucæ *Alacany* sive *Gualaquiny* fluvius. A quo ad *Saon* vel *Chaon* numerantur leucæ quinque. A *Saon* porro ad *Despogen* una; ad *Capalam*, tres. A *Capala* ad *Cofonufum* duæ; uno & triginta gradibus & viginti scrupulis ab Æquatore. A *Cofonufum* ad *Barram de Asopo* tres leucæ. Ab *Asopo* ad sinum *Sanctæ Crucis* duæ & semis. A sinu *S. Crucis* ad sinum *vadorum* (vulgo *Dos Baxos*) tres. A Sinu *vadorum* ad promontorium *S. Helenæ* quinque, duobus & triginta gradibus & triginta scrupulis ab Æquatore versus Arctum. 20

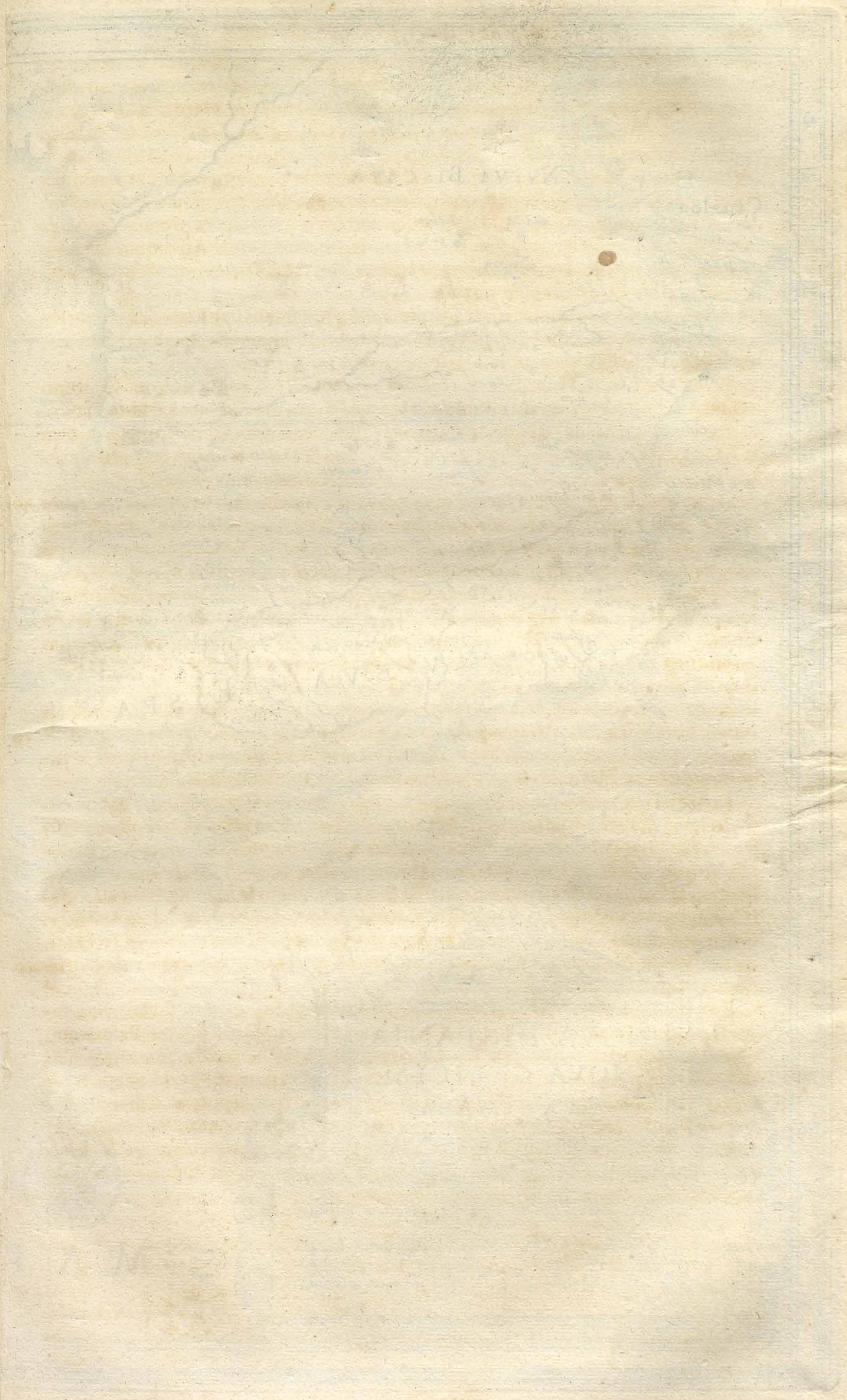
Iordanis.

A promontorio *S. Helenæ* ad *Oristanum* sex leucæ. Ab *Oristano* ad *Ostano* quatuor. Ab *Ostano* ad *Cayaguam* octo. A *Cayagua* ad flumen *Iordanis*, interval- lum non proditur, distat autem ab Æquatore (ut annotant Hispani) tribus & triginta gradibus. Hactenus littora magno Oceano exposita ita se habent. 30

Pars Floridæ quæ sinum Mexicanum magno gyro admittit, minus cognita est, quæ tamen de illa accepimus, quoad orarum ductum, hæc fere sunt. Post *Martyres* sequuntur *Tortuga* notissimæ insulæ de quibus alibi diximus. Ad Continentem autem seu Occidentale Floridæ latus primum signatur *la Muspa* & ab hac tredecim leucarum magis versus Arctum sinus de *Carlos* sine *Calos*, quem & *Ioannis Poncii Legionensis* nomine insigniunt. A *Poncii* sinu totidem leucas numerant ad *Tampam*. A *Tampa* ad sinum *Spiritus S.* tres & triginta leucas; hic barbaris appellatur *Tocobaga*, diciturque ab Æquatore distare novem & viginti gradibus & triginta scrupulis ver- sus septentriones. 40

Calos.

Atque hinc ora, quæ fere hactenus ad Arctum tetendit, vasto & pene trecentarum leucarum ambitu se circumgyrat versus occasum, usque ad flumen *Palmarum*, quo intervallo pauca admodum loca signata invenimus. Nam à *Tocobaga*, quæ aliis dici videtur *Ancon Baxo*, numerant leucas centum ad flumen *Nivale* vulgo *Rio de Nieves*. A flumine *nivale* ad flumen *florum* viginti aut paulo plures. A flumine *florum* ad sinum *Spiritus S.* (quem alterum esse oportet à præcedenti) sive *Culatam* ut vulgo vocant, septuaginta. A *Culata* ad flumen *Piscatorum*, vulgo *Rio de Pescadores* itidem septuaginta. A flumine denique *Piscatorum* ad flumen *Palmarum* centum. 50

NOORDT

NOVA HISPANIA,
NOVA GALICIA,
G VATIMALA.

10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 Anglica milliar.
10 20 30 40 50 60 70 80 90 Hispaniæ leucæ.
10 20 30 40 50 60 70 80 Germanica milliar.

MAR DEL ZVR

ZVYDT

